

T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
RESİM ANASANAT DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

MİHRİ MÜŞFİK'İN RESİMLERİNDE KADIN TEMASI

NUR SULTAN YILDIRIM

TEZ DANIŞMANI
DOÇ. DR. DENİZ GÖKDUMAN

EDİRNE 2023

Tezin Konusu: Mihri Müşfik'in Resimlerinde Kadın Teması

Hazırlayan: NUR SULTAN YILDIRIM

ÖZET

Geçmişten günümüze değişen toplumda kadın teması ressamların eserlerinde incelenmiştir. Mihri Müşfik'in yaşadığı dönemdeki toplumda, batıya doğru yönelimlerle kadınların değişime ayak uydurması söz konusu olmaya başlamıştır. Mihri Müşfik, düşünce ve çağdaş tavrı ile ön ayak olmuştur.

Batıya yönelmelerin ilk örnekleri 19. Yüzyılın başlarında yaşanmıştır. Kadınların kendini ifade etmeye başladığı 1908 yılında, birçok gazetelerde, dergilerde kadınlara özel hem yazılar yazılmış hem de seslerinin duyulabileceği alanlar yaratılmıştır. Kadınların birey olarak önemsendiği dönemde tablolarıyla görünürlüğü ve anlatımı güçlü olan Mihri Müşfik (Rasim), kadın ressamlarımızın öncüleri arasında önemli bir yere sahiptir. Kadınların sanat alanında kendilerini var etmesi adına önemli bir örnektir. Mihri Müşfik'in resimlerinde kadın teması ele alınıp Nur Sultan Yıldırım'ın resimleriyle bağdaştırılarak incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Mihri Müşfik, Kadın Ressam, Batılılaşma, Kadın Teması

Name of Thesis: The Theme of Women in the Paintings of Mihri Müşfik

Prepared by: NUR SULTAN YILDIRIM

SUMMARY

In the society that has changed from past to present, the theme of women has been examined in the works of painters. In the society in which Mihri Müşfik lived, women's adaptation to change began to be a matter of westward orientation. Mihri Müşfik has taken the lead with her thinking and contemporary attitudes.

The first examples of westward orientation were experienced at the beginning of the 19th century. In 1908, when women began to express themselves, articles were written specifically for women in many newspapers and magazines, and spaces were created where their voices could be heard. Mihri Müşfik (Rasim), whose visibility and expression was strong with her paintings in the period when women were considered important as individuals, has an important place among the pioneers of our female painters. It is an important example for women to create themselves in the field of art. The theme of women in Mihri Müşfik's paintings will be discussed and will be analyzed by associating them with Nur Sultan Yıldırım's paintings.

Keywords: Mihri Müşfik, Female Painter, Westernization, Theme of Women

ÖN SÖZ

19. yüzyılda Osmanlının son dönemlerinde birçok alanda batılılaşma yolunda hareket gerçekleşmiştir. Sosyal, siyasal, sanatsal, kültürel anlamda yönelimler söz konusu olmuştur. Kadınlar için bir hareket de yaşanması bu dönemde kendini gösteren gelişmeler arasında yerini almıştır.

Kadınların eğitim almaları, toplumsal eşitlik konusunda gelişmeler yaşanmıştır. Osmanlının bu döneminde öncü olan Mihri Müşfik (Rasim), çağdaş Türk resim sanatının önemli adımlarında büyük rol oynamıştır. Bu çalışmamda öncü kadın sanatçılarımızdan Mihri Müşfik'in dönem içerisinde yaşadığı sosyal, ekonomik, siyasal, toplumsal olaylar göz önünde tutularak resimlerinde işlediği kadın teması göz önüne alınarak sanat alanındaki katkısı amaçlanmıştır.

Tezin ihtiyaç duyduğum yerinde bana yardımını esirgemeyen çok sevgili Doç. Dr. Ayşegül ÇEKİÇ hocama teşekkür ederim.

Tez sürecimde zorlandığım alanda her daim beni teşvik eden, hiçbir zaman benden desteğini esirgemeyen, tüm bilgisini ve tecrübelerini benimle paylaşan çok kıymetli danışmanım Sn. Doç. Dr. Deniz GÖKDUMAN hocama katkılarından dolayı sonsuz teşekkür ederim.

Tez jüri üyelerim Doç. Dr. Görkem Utku ALPARSLAN ve Doç. Dr. Ayfer UZ hocalarıma, her soruma yardımcı olup beni aydınlattığınız için teşekkürü bir borç bilirim.

Son olarak bu süreçte manevi desteklerini hiçbir zaman eksik etmeyen sevgili arkadaşlarıma,

Tezimde zorlandığım her an'a tanıklık eden aileme, bilhassa annem ve çok sevgili kız kardeşlerime yanımda oldukları için sonsuz teşekkür ederim.

Nur Sultan YILDIRIM

EDİRNE 2023

İÇİNDEKİLER

ÖZET	I
ABSTRACT	II
ÖN SÖZ	III
İÇİNDEKİLER	V
KISALTMALAR.....	VII
RESİMLER LİSTESİ.....	VIII
GİRİŞ	1
Problem.....	2
Amaç	2
Önem	2
Sınırlılıklar	3
Araştırma Yöntemi	3
I. BÖLÜM.....	4
1.MİHRİ MÜŞFİK (RASİM).....	4
1.1.Yaşadığı Dönemindeki Siyasi ve Toplumsal Özellikler	4
1.2. Yaşadığı Dönemde Sanat Faaliyetleri.....	8
II. BÖLÜM.....	13
2.Yaşamı	13

2.1. Ailesi ve Kişiliği.....	13
2.2. Eğitimi	14
2.3. İnas Sanayi-i Mektebi’ndeki Eğitimciliği	15
2.4. İtalya ve Fransa Dönemi.....	17
2.5. Amerika Dönemi	20
2.6. Ölümü	21

III.BÖLÜM..... 24

3. SANAT ANLAYIŞI	24
3.1.Yaşamında Sanata Verdiği Önem	24
3.2.Eserlerinin Özellikleri	25
3.3.Eserlerinde Kadın Teması.....	26
3.4.Kadın Temalı Eserleri	27

IV.BÖLÜM..... 51

4.NUR SULTAN YILDIRIM RESİMLERİ.....51

SONUÇ.....66

KAYNAKÇA.....69

KISALTMALAR

cm: santimetre

vb : ve benzeri

Yy : yüzyıl

T.Ü.Y.B. : tuval üzerine yağlı bo

RESİMLER LİSTESİ

- Resim 1 :** Mustafa Kemal Atatürk Mareşal Üniformalı Portresi 7
<https://www.kimmihri.com/painter-mihri/>
- Resim 2:** İnas Sanayi-i Nefise Mektebi öğretmen ve öğrencileri 15
<https://www.yeryuzundebeyazizler.com/sanatsal-ressam-mihri-hanim-72>
- Resim 3:** New York Times, 16 Nisan 1932, Mihri Rasim Roosevelt portresinin önünde 16
<https://www.kimmihri.com/painter-mihri/>
- Resim 4:** Tevfik Fikret Portresi, Kağıt/Pastel, 1915, 96 x 65 cm, Topkapı Sarayı Müzesi 19
<https://www.kimmihri.com/painter-mihri/>
- Resim 5 :** Mihri Müşfik 23
<https://arhm.ktb.gov.tr/artists/detail/2150/mihri-musfik-1886-1954>
- Resim 6 :** Otoportre, Tarih bilinmiyor, Kağıt/Pastel, 60 x 48 cm, T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar Resim Müzesi 29
<https://www.kimmihri.com/painter-mihri/>
- Resim 7 :** Otoportre, Pastel, 116 x 89 cm, İstanbul Modern Sanat Müzesi Koleksiyonu Semra Karamürsel Bağışı 30
<https://www.kimmihri.com/painter-mihri/>
- Resim 8 :** Otoportre, Tuval/Yağlıboya, 98,5 x 61 cm, MSGSÜ İstanbul Resim Heykel

Müzesi 31

<https://www.kimmihri.com/painter-mihri/>

Resim 9 : Otoportre, 1918 öncesi, malzemesi, boyutları bilinmiyor, Özel Koleksiyon
32

<https://www.kimmihri.com/painter-mihri/>

Resim 10 : Leyla Turgut'un Annesinin Portresi, 1912, Kağıt/Pastel, 63 x 48 cm,
MSGSÜ İstanbul Resim Heykel Müzesi 34

<https://www.kimmihri.com/painter-mihri/>

Resim 11 : Enise Hanım Portresi (Ressam Mihri Hanım'ın kardeşi), Mukavva/Pastel,
65 x 50,5 cm, MSGSÜ İstanbul Resim Heykel Müzesi 35

<https://www.kimmihri.com/painter-mihri/>

Resim 12 : Letta Asım Baloya Giderken, yaklaşık 1911-1912, Yağlıboya, 178.5 × 96.5
cm, MSGSÜ İstanbul Resim Heykel Müzesi 37

<https://www.kimmihri.com/painter-mihri/>

Resim 13 : Aynalı Gözde, Karton/Pastel, 85 x 68 cm, Suna-İnan Kıraç Koleksiyonu
39

<https://www.kimmihri.com/painter-mihri/>

Resim 14 : Yaşlı Kadın Portresi, Kağıt/Pastel, MSGSÜ İstanbul Resim Heykel Müzesi
41

<https://www.kimmihri.com/painter-mihri/>

Resim 15 : Kadın Portresi, Tuval/Yağlıboya, 30 x 40 cm, Özel Koleksiyon 42

<https://www.kimmihri.com/painter-mihri/>

- Resim 16 :** Siyahlı Kadın, Pastel, Özel Koleksiyon 44
<https://www.kimmihri.com/painter-mihri/>
- Resim 17 :** Kadın Portresi, Özel Koleksiyon 45
<https://www.kimmihri.com/painter-mihri/>
- Resim 18 :** Peçeli Kadın (Suluboya) 46
<https://www.leblebitozu.com/mihri-musfikin-eserleri-ve-hayati/>
- Resim 19 :** Ahmet Ali Rıza Bey’in Annesi Naile Hanım Tablosu 1908-1909 47
<https://www.leblebitozu.com/mihri-musfikin-eserleri-ve-hayati/>
- Resim 20 :** Namaz Kılan Halayık 48
<https://www.leblebitozu.com/mihri-musfikin-eserleri-ve-hayati/>
- Resim 21 :** Otoportre, Sevgili Vecihciğime İstanbul Hatırası, 1920 49
<https://www.leblebitozu.com/mihri-musfikin-eserleri-ve-hayati/>
- Resim 22 :** Mevsume Yalçın Portresi 50
<https://www.leblebitozu.com/mihri-musfikin-eserleri-ve-hayati/>
- Resim 23 :** Nur Sultan Yıldırım, “Bir Bakış”, 120x100 cm T.Ü.Y.B., 2014, Sanatçı arşivinden 53
- Resim 24 :** Nur Sultan Yıldırım, “İsimsiz”, T.Ü.Y.B., 2014 Sanatçı arşivinden 54
- Resim 25 :** Nur Sultan Yıldırım, “Bağımsız”, T.Ü.Y.B., 2015 Sanatçı arşivinden 55
- Resim 26 :** Nur Sultan Yıldırım, “Sezgi”, T.Ü.Y.B., 2018 Sanatçı arşivinden 57
- Resim 27 :** Nur Sultan Yıldırım, “Gülfer”, T.Ü.Y.B., 2021 Sanatçı arşivinden 59
- Resim 28 :** Nur Sultan Yıldırım, “Safir”, T.Ü.Y.B., 2022 Sanatçı arşivinden 60

Resim 29 : Nur Sultan Yıldırım, “Ormanın İçinden”, 60x80 cm, T.Ü.Y.B., 2021
Sanatçı arşivinden 62

Resim 30 : Nur Sultan Yıldırım, “Lotus” , T.Ü.Y.B. 2023, Sanatçı arşivinden 63

Resim 31 : Nur Sultan Yıldırım, “Köklerdeki Giz”, T.Ü.Y.B., 2023, Sanatçı
arşivinden 64

GİRİŞ

Osmanlı Devleti'nde değişimin gün geçtikçe güçlendiği dönem olan 19.yüzyıl, II. Meşrutiyet'in ilanı ile kendini göstermeye başlamıştır. Bu batılılaşma eğilimi birçok noktada, sanat alanında yenilikleri de beraberinde getirmiştir. Batının bu döneme kattıkları arasında bilgi, renk, yorum gibi özellikler öncü kadın ressamlarımızdan Mihri Müşfik'in kendi kişiliğinin de vermiş olduğu ruhla, yapıtlarında yerini almıştır.

1908'de II. Meşrutiyet'in ilanı ile kadın özgürlük ve hakların tanınmasında yeni dönem ortaya çıkmıştır. Mihri Müşfik, hem öğretmen hem de ressam kimliğiyle çağdaş Türk resim sanatında önemli bir yer tutmaktadır. *“Mücadeleci yapısıyla, dikkat çeken kişiliğiyle, bilgisiyle, görgüsüyle insanlar üzerinde etki yaratan Mihri Müşfik, 1914 kuşağı ressamlarıyla aynı dönemde yetişmiş ve Osmanlı ressamlar cemiyetinin ilk kadın üyesinden biri olmuştur”*(Yavuz, 2022). Önemli bir yenilik olan kız öğrenciler için sanat okulu İnas Sanayi-i Nefise Mektebi'ni kurmuştur. Okulu kurması kadınların sanat alanında var olmalarını sağlayarak eşit fırsatlar sunmuştur. Kurulan bu okulda çağdaş bir eğitim vermiş ve gelişmesi için çok fazla öncülük etmiştir. Eserlerinde kadınlara verilen değeri, önemi, birikimleri, kültürel farkındalığı göstermiştir. Pek çok sayıda kadın portresi çalışmış, dönemin özelliklerini yansıtan kadınlarımızı en içten ve çarpıcı bir şekilde betimleyerek tablolarında görmekteyiz.

Mihri Hanım'ın Osmanlı kültüründen cumhuriyet kültürüne geçilen bir dönemde yaşamış olmasının yanı sıra yapmış olduğu yenilikçi, öncü hareketleriyle de Türk kadınının yerinin incelenmesi ve Türk resmindeki temasını oluşturması bağlamında önemli bir rol üstlenir.

Problem

Mihri Müşfik resimlerinde kadın teması nedir? II. Meşrutiyet döneminde kadın ressam olmak ne ifade eder? Mihri Müşfik kimdir? II. Meşrutiyet döneminde kadın teması resimlerine nasıl yansımıştır? Türk resim sanatında kadın ressamların varlığına katkısı olmuş mudur? Eserlerinde dönemin özelliklerini, tema etrafında toplayıp bize irdeliyor muydu? Türk kadın sanatçı olarak yaşadığı dönemden günümüze kadar uzanan süreçte sanata katkıları nelerdir?

Amaç

Osmanlı toplumunda Batılılaşan Türk kadını ressam eserlerinde yer vermeye başlamıştır. Mihri Müşfik bu bağlamda öncü bir figür olmakla birlikte, kadınlara verdiği önemli haklardan biri olan eğitimi sağlayarak Türk toplumunun kadın sanatçıları yetişmesi konusunda da ön ayak olmuştur. Sanat alanında kadınların varlığı, gösterilen çaba, günümüze geldiği noktadaki önemi, Mihri Hanım'ın tema üzerinde eserleri incelenerek bir sonuca varılmaya çalışılacaktır.

Önem

1880'li yıllardan itibaren sanatçılar eserlerinde kadın temasını işlemeye başlamışlardır. O dönemin sanat alanında kadınlara yer verilmemesi, sonrasında gelişen Türk toplumunda hala dile getirilen toplumsal cinsiyet eşitsizliği önemli olmuştur. Dönemin resimlerinde kadının bireysel bir şekilde ele alınması Mihri Müşfik'in tablolarında görülmektedir. Mihri Müşfik ile birlikte kadın teması oluşturulmuş ve Türk kadın sanatçıların kendilerini resimlerinde özgürce ifade etmeleri açısından önem arz etmiştir. Nur Sultan Yıldırım'ın eserlerinde temanın işlenmesine katkı sağlamıştır.

Sınırlılıklar

Bu araştırma;

- 1886-1954 dönem arası alan-yazın kaynaklarıyla sınırlıdır.
- İncelenen görseller belgelerle sınırlıdır.
- Araştırmacının olanaklarıyla sınırlıdır.
- İncelenen görseller sadece kadın temalı eserleri (17) ile sınırlıdır.

Araştırma Yöntemi

Bu araştırma nitel araştırma yöntemiyle doküman incelemesi yapılarak desenlenmiştir. Zaman dilimine yayılan araştırmada; okuma ve literatür taramaları, makaleler, gazeteler, internet kaynakları, yüksek lisans ve doktora tezleri, belgesel video, ulusal ve uluslararası çalışmalar incelenmiştir. İlk kadın ressamlarımızdan olan ve çağdaş Türk resmimize de ilkleri getiren Mihri Müşfik (Rasim), kadınlarımıza sanat eğitimi vermesi, kurumun yönetici olması ve bu bağlamda değişen ve gelişen Türk kadınının oluşturduğu sonuçlar incelenmiştir. Eser çözümlemeleri, betimsel analiz yaparken eserin anlamına, dönemin kaynaklarına, dönemin sosyo-kültürel yapısı ve sanatçının üslubuna bakılarak yorumlanacaktır.

I. BÖLÜM

1.MİHRİ MÜŞFİK (RASİM)

1.1. Yaşadığı Dönemindeki Siyasi ve Toplumsal Özellikler

Osmanlı devletinin ayakta kalmaya çalıştığı son dönemde dünyaya gelen Mihri Müşfik (Rasim), birçok siyasi önemli olaya da tanıklık etmiştir. II. Abdülhamit, I. Meşrutiyeti ilan etmesinin hemen ardından Osmanlı-Rus savaşının (1877-1878) da etkisini savunarak meclisi tatil etmiştir.

Meşrutiyet dönemi; meclis gibi kurumların kurulduğu ve bunun yanında da batılılaşma adına atılan adımların yaşandığı dönemdir. Meşrutiyetin ilan edilmesiyle birlikte kültürel özellikler de kazanılmıştır. Tanzimatın içinde yaşanan batıya yönelimler eleştirilip yeni dönem oluşumundaki yollar aranmaya başlanmıştır. Bu dönemde her alanda ilerleme kaydetmek adına hedefler konmuş ve birtakım girişimlerde bulunulmuştur. Bununla birlikte II. Abdülhamit bütün yetkileri elinde bulundurarak bir baskı rejimi kurmuş, ülkenin her yerine hafiye şebekesi yerleştirip tüm toplantıları kontrol altında tutmuştur. Bu durum ne yazık ki aydın kesimin Avrupa'ya kaçmasına sebep olmuştur.

II.Meşrutiyet döneminde toplumsal ve kültürel anlamda ilerleme kaydedilmiştir. Örneğin çeşitlilik anlamında farklı dini gruplar ortaya çıkmış, siyasi gruplar çoğalmış, kültürel ve toplumsal özgürlükler yaşanmıştır. Fakat bununla birlikte I. Dünya Savaşının da etkisiyle ülkede iç karışıklıklar da yaşanmıştır. Nitekim Bulgaristan bağımsızlığını ilan etmesi, Avusturya-Macaristan'ın Bosna Hersek'i topraklarına katması bu dönemde

gerçekleşmiştir. Dolayısıyla yaşanan bu iç karışıklıklar dönemin kısa süreli yaşanmasına neden olmuştur.

Mihri Müşfik, 1914 yılında İnas Sanayi-i Nefise Mektebini kurmuştur ve burada resim öğretmeni olarak görev almıştır. *1. Dünya Savaşı'nın başladığı 1914 yılında, Mihri Müşfik, İnas Sanayi-i Nefise okulunda yönetici ve öğretmen olarak işe başlar. Okulun müdürlüğünü yaparak bu alanda da bir ilke imza atar. Bu okulda oldukça avangard girişimleri olur (Tekdemir Dökeroğlu, 2018, s.5432).* Döneminin özgürlükçü ve yenilikçi ortamında, İstanbul'da resim öğretmenliği yapmanın ayrıcalıklı yanını yaşarken, I. Dünya Savaşı yıllarının zor ve acımasız şartlarının canlı tanıklığını yapmıştır. Nitekim 13 Kasım 1918'de İstanbul'un işgal edilmesiyle oluşan siyasi gerilimde İttihat ve Terakki ileri gelenlerinin tutuklanmaya başlaması onlarla dostluğu ve yakınlığı olan Mihri Müşfik'e tutuklamaların kendisine kadar uzantısı olabileceği korkusunu yaşatmış ve yurt dışına çıkma kararı almasına yol açmıştır. 1919 yılında bir yıl yurt dışına çıkmıştır.

Bilindiği üzere 1919 yılı Atatürk'ün Samsun'a çıkarak Kurtuluş Savaşını başlattığı tarihtir. Bu tarih aynı zamanda Modern Türkiye'nin kuruluşunun ilk adımı olarak değerlendirilmektedir. Takip eden yıllarda yeni gelişmeler yaşanmıştır. 23 Nisan 1920'de Türkiye Büyük Millet Meclisi açılmış, 1 Kasım 1922'de Saltanat kaldırılmış, 24 Temmuz 1923'te Lozan Antlaşması imzalanmıştır. 29 Ekim 1923'te Mustafa Kemal Atatürk'ün önderliğinde Cumhuriyet ilan edilerek Modern Türkiye Cumhuriyeti kurulmuştur.

II. Meşrutiyetle başlayan ve Cumhuriyetle birlikte daha da güçlenen Batılı yaşama düzeni, kadınlı erkekli toplantılar; kadınların Avrupai giyim tarzı, hızla elde ettikleri hukuksal ve sosyal kazanımlar dönemin tutucu çevreleri tarafından yadırganmış ve sert eleştirilere konu olmuştur.

Bu durumlara rağmen Mihri Müşfik, her zaman dik bir duruş sergileyerek kendinden taviz vermeden hem sanatını hem de kültürel özelliklerini geliştirmeye devam etmiştir. Cumhuriyetin kuruluşuna tanık olmuş, dönemi birçok yönüyle sanatına yansıtmıştır.

Cumhuriyet'in ilan edilmesinden sonra Mustafa Kemal Atatürk'ün mareşal üniforması ile portresini yapan ilk Türk kadın ressamı Mihri Müşfik'tir. Atatürk'ün yaptığı devrim hareketlerine, kazandığı zaferlerine hayran olan Mihri Müşfik, Atatürk'ün portresini yapmak istemiştir. Mihri Müşfik'in pano niteliğindeki bu tablosu Atatürk'ün bu boyutlardaki ilk portresidir. Yugoslavya Kralı Alexandre büyük bir portresini Atatürk'e göndermiştir. Alexandre daha sonradan suikast ile öldürülmüştür. Atatürk bu olaydan büyük üzüntü duymuş ve Kral Alexandre'ın zamanında kendisine yolladığı portreye karşılık olarak Mihri Müşfik'in yapmış olduğu mareşal üniformalı portresini Belgrad'a göndermiştir.

1908 yılında gerçekleşen II. Meşrutiyetle birlikte özellikle üst sınıf kadınların kamusal alanda batılı giyim tarzıyla görünürlüğü artmıştır. Bu durum pek çok sanatçının eserlerine yansımıştır. Dönemin özelliklerini Mihri Müşfik'in eserlerinden tahlil edebilmek mümkündür (Ceylan SEBİK GÜNDÜZ, 2022, s.187).

Bu dönem, kadın haklarının ve kadınların toplumdaki konumunun tartışıldığı zamanı ifade etmektedir. Mihri Müşfik bu konuda da öncü bir tavır geliştirmiş, önemli adımlar atılmasına katkı sunmuştur.

Resim 1: Mustafa Kemal Atatürk Mareşal Üniformalı Portresi

Resimde Atatürk'ün giymiş olduğu mareşal kıyafeti hâkî renkli yün kumaştan yapılmıştır. Pantolon boyu 98cm, ceket boyu 75cm, ceketindeki rütbesi ve apoletleri simlidir ve dört ceplidir. Mihri Müşfik'in Tuval üzeri yağlıboya tekniği ile yapmış olduğu bu tablonun boyutu tam olarak bilinmemektedir.

1.2. Yaşadığı Dönemde Sanat Faaliyetleri

19. yüzyılın sonlarına doğru değişmekte ve gelişmekte olan kültür ortamında Türk resmi, önemli bir boyut kazanmaya başlamış ve kurumsallaşmaya yoğunlaşmıştır. Bu durum genç, özgür ruhlu sanatçıları ortaya çıkarmıştır.

Eğitim alanında olan ilk yeniliklerin ve gelişmelerin meydana geldiği dönem kuşkusuz Tanzimat Dönemidir. Tanzimat, Osmanlı İmparatorluğu'nda 1839 yılında Tanzimat Fermanı olarak bilinen Gülhane Hatt-ı Şerifi'nin okunmasıyla başlayan modernleşme ve yenileşme döneminin adıdır (Wikipedia.org). Bu dönem aynı zamanda özgürlük, hak ve adalet kavramlarının ilk olarak kullanılmaya başlandığı dönemdir (cnntürk.com).

Sanat eğitiminin günümüze kadar uzanmasının altında yatan asıl neden bu dönemde yaşanan gelişmelerdir. Dönemin dikkat çeken gelişmelerinden biri öğrencilerin devlet desteğiyle Avrupa'ya gönderilmesi ve burada eğitim görmelerinin teşvik edilmesi olmuştur. Eğitim öğretim alanında kuvvetli olan yurt dışı bağlantılarımızın varlığı ve ortaklaşa pek çok çalışmanın yapılmaya devam ediliyor olmasının nedeni geriye dönüp bakıldığında anlaşılmaktadır.

Mihri Müşfik'in yaşadığı dönemi çağdaş Türk sanatının önemli bir noktaya kadar geldiği, sanat eğitimi veren kurumlarla birlikte sergilerin de düzenlendiği, ressamların cemiyet kurup ülkenin de sorunlarını ele aldığı bir dönem olarak ifade etmek mümkündür. Bu bağlamda Türkiye'de güzel sanatlar eğitimi dendiğinde akla ilk olarak Sanayi-i Nefise Mektebinin geldiğini söylemek yerinde olacaktır.

1860 yılında ilk adımları atılan Sanayi-i Nefise Mektebi, 1877-78 Türk-Rus Savaşı nedeniyle ancak 1883 yılında tamamlanabilmiştir. Okul, ilk döneminde Ticaret Nezareti'ne bağlı olarak resim, heykel ve mimarlık dallarında eğitime yirmi öğrenciyle başlamıştır (Başkan, 1997, s. 60). Osman Hamdi Bey, Sanayi-i Nefise mektebinin ilk

müdürü olmuştur. Okulun ilk zamanlarında yabancı öğretmenlerle başlamış, daha sonra bu oluşum Türk sanatçı ve eğitimcilerle devam etmiştir. Okula ilk başta sadece erkek öğrenciler kabul edilmektedir. “1884–85 s0mestrinin ardından, Sanayi-i Nefise Mektebi, her yıl akademik faaliyetlerini g0steren yıllık sergiler d0zenlemeye başlar. 1900 yılında sanat sergileriyle birlikte, d0nemin gazetelerinde sanat eleştirisi 0zerine yazılar da yayınlanmaya başlanır” (Kesova, 2019, s.42).

T0rk resim sanatçıları, birlik i0erisinde olma eğilimi g0stermeye başlamıştır. Hepsinin tek bir noktada sanat ve politik g0r0şlere sahip olmasalar da sanat konusunda aynı kaygıları taşıma noktasında bir araya geldikleri g0r0lmektedir. Osmanlı’da g0zel sanatlar sevgisini dağıtarak, at0lyeler kurmak, sergiler, konferanslar, geziler d0zenlemek ve ressamların gelişmesi i0in 0alışmalar yaparak birbirlerine hem maddi hem de manevi destek olmayı ama0lamaktadırlar. Bunun sonucunda 1909 yılında Osmanlı Ressamlar Cemiyeti kurulmuştur. Osmanlı Ressamlar Cemiyeti adlı sanat kuruluşunun a0ılmasından sonra 0ağdaş T0rk resim sanatına doğru ilerlemenin ilk adımları atılmıştır.

Cemiyetin kuruluşuna 0nemli desteği olanlar arasında Abd0lmecit Efendi, Dar0şsafakalı Galip, Namık İsmail, 0řk0darlı Cevat G0ktengiz, 0mer Adil, Nazmi Ziya G0ran, H0seyin Avni Lifij, Mihri M0şfik (Rasim), Mehmet Ali Laga, Feyhaman Duran, Vecihi Bereketoğlu, Osman Asaf Celal Esat Arseven, Mithat Rebi, M0fide Kadri sayılabilmektedir (Kal0a, 1996, s.10).

Sanat 0zerine yazılar yayımlayan Osmanlı Ressamlar Cemiyeti Gazetesi, ilk sanatçı birliği yayın organı olarak ilk sayısını 20 Ocak 1911 (7 Kanuni Sani 1326) yılında yayınlamıştır. “Gazetenin amacı, birinci sayısının ilk sayfasında ř0yle ifade edilmiştir: ‘Osmanlı aleminin envar-ı kemalatını enzar-ı cihanyane g0stermek milletimizin istidad-ı firrıyyesini ispat eyleyecek asar-ı terakkiyatı v0cuda getirmek i0in bir sa’i m0tamadi ile 0alışmayı fariza addeyleriz’. - Osmanlı aleminin bilgi ve ahlakı olgunluğunun parlaklığını cihana g0stermek, milletimizin fıtrı istidadını ispatlayacak eserler meydana getirmek i0in bıkmadan 0alışmayı g0rev kabul eyleriz -

Gazetenin, 14 Temmuz 1914 (1 Temmuz 1330)'e kadar 18 sayısı yayımlanmıştır” (Başkan, 1997, s.64).

1921 yılında cemiyetin ismi Türk Ressamlar Cemiyeti olarak değiştirilmiştir. Bu isim ile sanat çalışmalarını yoğun bir şekilde devam edilmiştir. 1926 yılından itibaren de Güzel Sanatlar Birliği olarak anılmaya başlanmıştır.

“1914 Kuşağı o dönemde sadece askeri okullarda teknik resim eğitimi görmüş ve bu sayede resme ilgisi artmış kesimden farklı olarak, bizzat güzel sanatlar fakültesinden mezun olup sadece bu işi yapmak için yetiştirilen kesimdir” (<https://www.mektup.gen.tr/1914-calli-kusagi-turk-izlenimcileri-ve-empyionistleri/>).

“1914 kuşağı sanatçıları, çağdaş Türk resim tarihi içinde Şişli Atölyesi olarak bilinen ve Harbiye Nazırı Enver Paşa'nın isteği ile Viyana ve Berlin Sergileri için konusu savaş ve kahramanlık olan resimler yaptırmak amacıyla Şişli'de açılan atölyede de çalıştılar. Cumhuriyet döneminde de etkinlikleri süren bu sanatçılar, toplumsal konulu eserler yanında Atatürk ve devrimlere bağlılığı konu alan resimler de yaptılar. Aralarında eğitimci yönleri bulunanlar ise Cumhuriyet dönemi resim sanatçılarının yetişmesinde önemli rol oynadılar”(Wikipedia.com).

“Osmanlı resim kronolojisine baktığımızda son kuşağı oluşturan bu sanat kuşağı ve temsilcileri, Batı'nın 15. yüzyılda yakalamış olduğu realist resim anlayışını Osmanlı resmine uygun hale getirerek, Osmanlı resminin farklı bir boyut kazanmasına sebep olmuşlardır”(https://www.mektup.gen.tr/1914-calli-kusagi-turk-izlenimcileri-ve-empyionistleri/)

Modernleşme dönemi içerisinde Mihri Müşfik kendine has yapısı ile çevresindekilere kendisini kanıtlamış, saygınlık kazanmıştır. Osmanlı toplumu 18. yüzyıldan 19. yüzyıla geçiş dönemi sergilerken dönemin etkileri bazı sanatçılarda ve

eserlerinde görülmektedir. Avrupai bir giyim tarzı, düşünce yapısındaki değişim, eserlerde ortaya çıkan biçim, renk, tema ile Batılıya uyum sağlamaya çalışılmıştır.

Her milletin kendi yaşam felsefesi, tarih boyunca yaşadığı değişimler, birikimler o milletin kendine özgü yapı taşlarını oluşturmaktadır. Modernleşmede sanata yansıyan milletin değerleri, kültürleri ile bütünleşmektedir. Modernizm; toplumun önyargılı bakış açısından sıyrılarak yeni bir bakış açısı oluşturan, akla dayalı bilimi ve tekniği kullanan yeni bir yaşam tarzının en temel göstergesidir. Modernizm ile beraber gelişim gösteren rönesansın sanatçılarının hayranlık uyandıran gösterişli eserleri modernleşmeye katkı sağlamıştır. Bu dönemde iz bırakan eserleri ile tanınan sanatçılar halkın güvenini kazanmışlardır.

Dönem olarak, üretimleri 1914 kuşağı sanatçılarına denk geldiği halde adı, neredeyse yaşadığımız yüzyılda, araştırmalarda ve çeşitli kaynaklarda yeni yeni telaffuz edilmeye ve fark edilmeye başlanmıştır (Tekdemir Dökeroğlu, 2018, s.5433).

Müstakil Ressamlar ve Heykeltraşlar Birliği Cumhuriyet döneminin ilk ve Osmanlı Ressamlar Cemiyeti'nden sonra Türk ressamlarının kurduğu ikinci dernektir. 1914'ten sonra Sanayii Nefise Mektebi'nde resim öğrenimine başlayan, Avrupa'da resim eğitimini tamamladıktan sonra yurda dönen ressamlarca 1929'da kurulmuştur. Ali Avni (Çelebi), Ahmet Zeki (Kocamemi), Refik (Ekipman), Cevat (Dereli), Şeref Kamil (Akdik), Mahmut (Cuda), Nurullah Cemal (Berk), Hale Asaf, heykeltan Muhittin Sebati ve Ratip Aşir (Acudoğlu) ile dekoratör Fahrettin Bey tarafından kurulan dernek, aynı zamanda Cumhuriyet'ten sonra gerçekleştirilen ilk grup hareketidir. (<https://www.poetikhars.com/wikihars/doku.php/akimlar/muestakil-ressamlar-ve-heykeltraslar-birligi>).

Sanayi-i Nefise Mektebi'nin öğrencilerinden olan Müstakiller, Salvatore Valeri ve Warnia Zarzecki gibi yabancı hocaların yerine atanan Türk eğitimcilerin yetiştirdiği ilk kuşak sanatçılardır. Eğitim dönemleri Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılışı, Kurtuluş savaşı ve Cumhuriyet'in kuruluş yılları arasında geçen bu sanatçılar, aynı zamanda Avrupa'daki eğitim dönemlerinde de farklı bir toplumun toplumsal ve kültürel yaşamını tanımışlar ve eserlerine yansıtmışlardır. Müstakiller Birliği, bütün bu nedenlerle Türk resminin kendi gelişim süreci içinde oluşmuş doğal bir bütünleşme, homojen bir birlik değildi. Bir önceki kuşağın sanat alanındaki etkisine ve egemenliğine karşı koymak, yenilik aramak ortak güdüleriydi (<https://www.poetikhars.com/wikihars/doku.php/akimlar/muestakil-ressamlar-ve-heykeltraslar-birligi>).

Türkiye'de 1929-1932 ve 1936-1942 arasında etkinlikler gerçekleştirmiş bir sanatçı topluluğudur. Birlik, Osmanlı Ressamlar Cemiyeti'nden sonra Türk resim sanatının tarihsel süreci içinde kurulan derneklerin ikincisi; Cumhuriyet dönemi sanatçı topluluklarının ise ilkidir.

1933 yılında yeni bir grup oluşturuldu. Bu grup, D Grubu diye anılan , beş ressam (Zeki Faik İzer, Nurullah Berk, Elif Naci, Cemal Tollu, Abidin Dino) ve bir heykeltıraş (Zühtü Müridoğlu) tarafından kurulan sanatçı birliğidir.

II. BÖLÜM

2. YAŞAMI

2.1. Ailesi ve Kişiliği

Kadıköy’de Rasim Paşa Konağı’nda 26 Şubat 1886 (1301) tarihinde dünyaya gelen Mihri Müşfik, Açıba ailesine mensuptur. Askeri Tıbbiye’de Öğretmen olan Çerkez Mehmet Rasim Paşa’nın kızı Mihri Müşfik, döneminin en önemli kadın ressamlarından biridir. Mihri Müşfik, İstanbul’da ayrıcalıklı bir çevrede yetişmiştir. Alafranga bir eğitim alıp, edebiyat, musiki ve resimle ilgilenmiş olup resimde kendini bulmuştur.

Mihri Müşfik, anne ve baba tarafından güzellikleri ile bilinen bir aileden gelmektedir. Ailenin kızlarının genel özellikleri, beyaz tenli ve açık mavi gözlü olarak bilinmektedir. Rasim Paşa'nın kızlarının bu özellikleri, o dönemde bulunan şairler büyük ölçüde esin kaynağı olmuştur. Babası Rasim Paşa kültürlü bir kişiliktir ve Mihri Müşfik ondan modern bir eğitim almıştır.

İki eşi olan Rasim Paşanın kendisi gibi Çerkez olan eşinden Enise Salih ve Refik adlı kızları, Rum asıllı eşinden ise Mihri Müşfik doğmuştur. Mihri Müşfik’in ablası Enise Salih Hanım, genç yaşta yitirilen öncü kadın ressamlarımızdan Hale (Salih) Asaf’ın annesidir. (Seyran,2005, s.24). Mihri Müşfik, soylu bir aileye mensup olmasının yanında, özgürlükçü, girişken, kararlı, güçlü, öncü, eğitimci kişiliğiyle de dikkatleri üzerine çekmektedir. Onun çağdaş bir bakış açısına sahip olması kendisinden sonraki kuşaklara da örnek olarak kalacaktır.

Mihri Müşfik, Türkiye’de kaynaklara Müşfik soyadı ile geçmiş olsa da yurt dışı ve diğer birçok kaynakta Mihri Rasim olarak anılmaktadır. Babasının soyadını taşıdıktan sonra, Müşfik Selami Bey ile evlendi ve Müşfik soyadını bu şekilde almıştır. Eserlerine imzasını “Mihri” olarak attığı bilinmektedir(Özlem Gülin Dağoğlu araştırmasından). Mihri Müşfik, yirmili yaşlarında iken resme olan tutkusuyla Avrupa’ya gidip eğitim almak istemiştir. Amacına ulaşmak için ise tüm girişimci ruhuyla, önüne çıkan engelleri aşmak için tüm olası riskleri göze almıştır.

2.2. Eğitimi

Mihri Müşfik (Rasim), ilk başlarda eğitimini evde alırken, sonrasında üstün yeteneğini fark eden saray ressamı Fausto Zonaro’nın atölyesinde ders almaya başlamıştır. Aldığı bu dersler Batı sanatına ilgisini daha da arttırmıştır.

Mihri Müşfik (Rasim), İstanbul’da başladığı sanat eğitimini batıya olan yaklaşımı neticesinde Roma ve Paris’te sürdürmek üzere sahte bir pasaportla Roma’ya gitmiştir. Anılarında bahsettiği üzere Roma’ya gitmesine vesile olan kişi Fransa elçisi Barrer’in eşi Madam Barrer’dir. Mihri Müşfik (Rasim), Roma’da Madam Barrer tarafından uzun bir süre misafir edilmiştir. Bu dönemde, Mihri Müşfik (Rasim), Batı resim sanatıyla tanışmıştır (Karadağ, 2008, s.72).

Roma’ya gitmiş olması sanatına da katkı sağlamıştır. Daha sonra Paris’e geçmiştir ve orada kendine bir ev kiralayıp burayı hem ev hem atölye olarak kullanmıştır. Paris’te yaptığı portreleri satarak ve evinin bir odasını kiraya vererek maddi kaynak sağlamıştır. 1911 ‘de Paris Güzel Sanatlar Okulunun gerçekleştirdiği heykel desen sınavına katılarak birincilik elde etmiştir.

2.3. İnas Sanayi-i Mektebi'ndeki Eğitimci

Mihri Müşfik'in yaşadığı dönemde sanat eğitimi sadece erkeklere verilmekteydi. Meşrutiyet ilan edildikten sonra kadınlara bazı haklar tanınmıştır. Öte yandan 1914 yılında İnas Sanayi-i Nefise Mektebi kadınlara eğitimler vermeye başlanmıştır. O zamanın muhafazakâr sanat ortamı göz önünde bulundurulduğunda bu okulda kadın öğretmenlerin atanması uygun görülmüş ve Mihri Müşfik göreve başlamıştır.

Resim 2: İnas Sanayi-i Nefise Mektebi öğretmen ve öğrencileri

Türk kızlarına güven veren Mihri Müşfik'in kişiliği bu okula katılımı artırmıştır. Kadınlarımızın davranış, düşünüş ve yaşayış biçimlerinin hızla değişimini sağlayan önemli dinamiklerden biri bu okulun olmasıdır.

“Okulun kurulduğu dönemde, aileler kızlarını Avrupai tarzda yetiştirmek isterler. Aileler, her kültürlü ve görgülü kızın sanat eğitimi alması gerektiği görüşünü taşırlar. Bu bir görgü kuralı gibidir. Bu nedenle, o dönemdeki kızlar ya bir enstrüman çalarak müzikle ilgilenmişler ya da resim dersleri almışlardır.” (Karadağ,2008, s.28)

Resim 3: New York Times, 16 Nisan 1932, Mihri Rasim Roosevelt portresinin önünde

Bu dönemdeki kadınların statü olarak ileri seviyeye taşınması açısından önemli bir yere sahip olan İnas Sanayi-i Nefise Mektebi güzel sanatlar eğitimi açısından da büyük önem arz etmektedir.

Mihri Müşfik, dört yıl bu okulda öğretmenlik yaptıktan sonra İttihat ve Terakki partisinin öncülerinin tutuklanması üzerine bir yıllığına İtalya'ya gitmek durumunda kalmıştır.

2.4. İtalya ve Fransa Dönemi

Resme olan tutkusu ve heyecanı ile İtalya'ya gitmeye karar veren Mihri Müşfik, sahte bir pasaport ayarlayarak bu dileğini yerine getirmiştir. Kadınların iş hayatında girişimci sıfatıyla yer alıp bu girişimlerinde başarıya ulaşmaları, özgüvenlerinin olmasına ve risk almaktan kaçınmama kabiliyetleri ile doğrudan ilgilidir (Gündüz,2022, s.189). Nitekim yirmili yaşlarında genç bir kızın resim eğitimi almak amacıyla Avrupa'ya gitmek istemesinin onaylanmayacağını düşünen Mihri Müşfik, bu iş için dönemin Fransız elçisinin eşi Madam Barrer'den yardım istemiştir. Mihri Müşfik, Barrer'in kendisi için hazırlattığı sahte Fransız pasaportuyla Galata'dan hareket eden bir İtalyan gemisine binerek Roma'ya gitmiştir.

Paris'te sanat çevresinin yoğunlukta olduğu Montparnasse bölgesinde yaşamayı tercih eden Mihri Müşfik, burada yaşamını sürdürürken oturduğu evin bir odasını maddi gelir amaçlı kiraya vermiştir. Kiraya verdiği kişi Sorbanne'da siyasi bilimler okuyan Müşfik Selami Bey'dir. Aralarındaki ilişki ev sahibi-kiracı ilişkisinden aşk ilişkisine dönüşmüş ve bir evlilik gerçekleştirmişlerdir. Müşfik soyadını bu evlilikten almıştır.

Mihri Müşfik, İttihat ve Terakki Partisi üyelerinin tutuklanması üzerine onları hapiste ziyaret etmesiyle basında hakkında çıkan olumsuz haberler nedeniyle tutuklanacağını düşünerek İtalya'ya gitmiştir. Döndüğünde iki yıl daha İnas Sanayi-i Nefise'de çalışmış ancak 1922'de yine dönemi için oldukça radikal bir tavır sergileyerek eşinden boşanmıştır (Tekdemir Dökeroğlu, 2018, s.5434).

Paris'te geleneksel çizginin dışında bir yaşam süren çift, etraftaki insanlar tarafından alkole düşkünlükleri ile dikkatleri üzerine çekerken mutlu evliliklerini de sürdürmeye devam etmişlerdir. Yurda döndüklerinde de Paris'teki yaşamlarını sürdürmüşlerdir ancak bu çevreleri tarafından eleştirilmiş, birtakım kıskançlıklar ve dedikoduların ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Bu durum Mihri Müşfik'in, yurttan kaçması Müşfik Bey ile evliliğini tamamen bitmesine sebebiyet vermiştir.

Müşfik Bey ile ayrılığının ardından yeniden Paris'e dönmüştür. O sırada Paris'e giden maliye nazırı Cavit Bey, Türk elçiliğindeki resepsiyonda Mihri Müşfik ile tanışmıştır. Hatırlanacağı üzere o dönemde eğitim sisteminde batıya yönelik uygulamalar ivme kazanmıştı. Cavit Bey yurda döndüğünde böylesi bir dönemde Mihri Müşfik gibi yetenekli ve batılı tarzda eğitim görmüş bir öğretmenin gerekliliğini fark etmiştir. Bunun üzerine Maarif nazırıyla görüşerek Mihri Müşfik'in öğretmenlik yapmak üzere yurda davet edilmesi için tavsiyede bulunmuştur. Böylelikle Mihri Müşfik, İstanbul Kız Öğretmen Okulunda (Darülmuallimat) resim öğretmenliğine atanmıştır.

“Resme olduğu gibi, küçük yaşlarda şiire ve edebiyata eğilimli olan Mihri Hanım, bunlardan son ikisi üzerinde çalışmalarını ilerletmemiş olmakla beraber uzağında da kalmadı. Paris'ten İstanbul'a döndüğü dönemlerde Rıza Tevfik ve Hüseyin Cavit'in portrelerini yaparken renkli bir edebiyat havası içerisindeydi. Ama şair Tevfik Fikret ile dostluğu unutulmaz anılar ile doludur. Bunun nedenleri arasında Tevfik Fikret'in de fırça kullanması onun gibi portreler yapması geliyordu. Tevfik Fikret Mihri Hanım'ın en güçlü tanıtıcısı ve takdircisi oldu.” (Toros: s.13, 1988).

Resim 4: Tevfik Fikret Portresi, Kağıt/Pastel, 1915, 96 x 65 cm, Topkapı Sarayı Müzesi

O dönemlerde yaptığı Tevfik Fikret portrelerinden bu resimde, şairi iyimser, bakışlardaki iyi hal, haleti ruhiyesinden memnun yumuşak bir ifadeyle resimlemiştir (Tekdemir Dökeroğlu, 2018, s.5435).

1915 yılında Tevfik Fikret'in ölümü ile Mihri Müşfik büyük üzüntü içerisine girmiştir. Cenazesi defnedilmeden yüzünün bir maskını almıştır. Bu, Türk sanatı için oldukça önemli bir gelişmedir. Çünkü ilk mask örneği olma özelliği taşımaktadır. Günümüzde bu mask, Aşyan Müzesinde sergilenmektedir.

Mihri Müşfik Roma'nın 65 Via Farmia bölgesinde öğrencilik döneminden itibaren portreler yaparak geçimin sağlamış ve burada uzun süre yaşamıştır. Portrelerinin konusu daima ünlü kişiler olmuştur. Öyle ki İtalyanların milli kahraman ilan ettikleri şair Gabriel'nun portresini yapmıştır.

Gabriel ile geliştirdiği dostluk sayesinde Papa ile tanışmıştır ve onun portresini çalışmak istemiştir. Papa, her ne kadar bir kadına poz vermenin hele de Müslüman bir kadına poz vermenin Katolik dünyasında pek hoş karşılanmayacağını bildirmiş olsa da Gabriel ile olan dostluğu üstün gelmiş ve Mihri Müşfik'in teklifini kabul etmiştir. Mihri Müşfik birkaç defa Vatikan'a gelerek Papa'nın portresini yapmıştır. Ancak yaptığı bu portre sadece yeni papa seçilene kadar Vatikan Müzesi'nde kalabilmiştir.

2.5. Amerika Dönemi

1924-1927 yıllarında Mihri Müşfik (Rasim), Amerika'da yaşamıştır, burada çok farklı deneyimler edinmiştir. Oranın atmosferinin sanatsal ve kültürel yoğunlukta olması resim tarzında belirgin bir değişim yaratmıştır. Hatırlanacağı üzere Mihri Müşfik, uzunca bir süre İnas Sanayî-i Nefise'de öğretmenliğine devam ettikten sonra, yeniden Roma'ya dönmüştü. Bu dönüşünde uzun süre kalamamış, Paris'e geçmiş ve burada da 1938 yılına kadar yaşamıştır. Paris'te yeğeni Hale Asaf'ın vefatından sonra da yaşamına Amerika'da devam etmek üzere gitmiştir.

1927 yılında temelli New York'a yerleşmiştir. Yerleştiği andan itibaren var olan geçinme problemini sanatla olan bağlantısıyla çözmeye çalışmış, oradaki üniversitelerde resim alanında profesör olarak görev yapmıştır. Sadece bununla da kalmayıp zengin ailelere özel ders vererek kendini güçlendirmiştir. Oturma izni sona erdiği için Amerika'dan ayrılması gerektiğinde Mihri Müşfik buradan ayrılmak

istememiştir. Tanıştığı Amerikalı bir iş insanı ile beklenmedik bir evlilik gerçekleştirmiştir. Amerika’da bir yıl daha kalıp orada sergi tertip etmiştir.

Mihri Müşfik, kişiliğinin vermiş olduğu atılımsal içgüdüyle her soruna çözüm odaklı yaklaşmıştır. Her ne kadar zor zamanlar geçirse de asla pes etmeyen duruşu sayesinde güçlü kalıp hayatını başarılarıyla taçlandırmıştır. New York Times gazetesi, bir haber yayınlayıp Mihri Müşfik’in bu başarısını onurlandırmıştır.

2.6. Ölümü

Mihri Müşfik (Rasim), ailesine yolladığı bazı mektuplarda şunları söylemiştir:

“...Senelerce çalışmakla ben neye muvaffak oldum? Hiç.. Üstelik sıhhatimi kaybettim. Vaktiyle “Herkül” idim. Şimdi merdiven çıkamıyorum.. San’at beni bu hale koydu.. Hele gözlerim hiç görmüyor. Çifte çifte gözlük kullanıyorum. Parasızım. Bizim gibi –Avrupa’ya nazaran- geri kalmış bir memlekette san’atkarın yolu kadar, güç bir yol yoktur. Bizimkisi fazla fedakarlık isteyen bir meslek..

...Bugün bana, gençliğimi hediye etseler, bu meslek uğruna çektiklerimi, çekmek korkusundan, reddederdim! Çektiğim meşakkatleri bir ben bilirim, bir de Allah bilir.. ...Her sanatkâr, karşısındaki sanatkarı, daima, kendisinden aptal görür! O’nun on senede yaptığını, kendisinin bir senede yapacağını sanır. Bir iki yıl içinde, hayatını kurtaracağına, köşeyi döneceğine emindir! Heyhat ve yine heyhat!. İşte sanatın esrarı buradadır. Sanatkarın yolu, yürüdükçe uzar gider....Bizim ailenin yegane hususiyeti inadındadır. Ben her şeyde olduğu gibi sanat hayatım boyunca, inadımla yaşadım.. Bugün, buna, bin kere pişmanım. Son günlerde aklımı pek toparlayamıyorum. Bitabım.. Sol tarafıma elektrik masajları yapılacak. Pek ziyade ızdırıp içerisindeyim.”

Buradaki sözleri o dönem zorluk çektiğinin göstergesi niteliğindedir. Mihri Müşfik ölümü, sadece bir sanatçının kaybı olmakla kalmamıştır, Türk sanatının gelişimine ve kadın sanatçıların önemine dair bir hatırlatıcı niteliği de taşımaktadır.

Her ne kadar bazı kaynaklarda kimsesizler mezarlığına gömüldü diye yazsa da bu bilgiyi doğrulayan kaynağa rastlanmamıştır. Aksine Mihri Müşfik, ölmeden önce New York'ta kendine bir ev almış, son dönem kazandıklarıyla geçimini rahatlıkla sürdürebilmiştir.

Mihri Müşfik, Türk sanatı ve Türk sanatçıları arasında önemli bir konumda yer almaktadır. Özellikle kadın olarak göstermiş olduğu büyük girişimcilik ve büyük özveri sayesinde, sanat alanında yaptığı yenilikleri tarihimize imza niteliği taşımaktadır. Resme olan düşkünlüğü ve özgün çalışmaları bir yana aldığı akademik eğitimlerle sadece kendini değil çevresini de geliştirmiştir.

Sanatını yurt dışında göstermesi o dönemin koşullarında her ne olursa olsun riskli bir hareket olmuştur ancak Mihri Müşfik bunu göze almış ve sanatın en derin camiasına inerek kendini göstermiştir. Yapmış olduğu bu hareket kadınlara cesaret vermiştir.

Toplumdaki baskılar ve ayrımcılıklar Mihri Müşfik'in sanatsal gelişimini olumsuz yönde etkilemiştir, varlığını sürdürebilmek için sanat dünyasında ekstra bir mücadele vermesini zorunlu kılmıştır. Her bir engelin üstesinden gelebilmek için büyük emekler vermiştir. Sanatçı kişiliği ve özgün çalışmalarının yanı sıra bu uğurda verdiği mücadele de onun kadın sanatçıların en önemli isimlerinden birisi haline gelmesinde etkili olmuştur.

Mihri Müşfik'in ölümü 1954 yılında gerçekleşmiş olup ölümünün nedenine net bir bilgi henüz ortaya konamamıştır. Bazı kaynaklar ölümünü depresyon sonucu intihar olduğunu söylese de buna dair kesin bir kanıt bulunamamıştır. Mihri Müşfik'in ölümü sanat dünyasında büyük bir boşluk yaratmıştır.

Mihri Müşfik'in ölümünün etkileri uzun süre sanat dünyasında hissedilmiştir. Sanatseverler, sanat eleştirmenleri ve akademisyenler onun sanatını ve mirasını tartışmış, değerlendirmiştir. Müşfik'in sanat eserleri, Türk resim sanatının gelişiminde önemli bir rol oynamıştır. Türk modernizminin önemli bir temsilcisi olarak kabul edilen Mihri Müşfik, ölümünden sonra da sanata ve kadınlara olan etkisi ve katkılarıyla takdir edilmektedir.

Resim 5 : Mihri Müşfik

III. BÖLÜM

3. SANAT ANLAYIŞI

3.1. Yaşamında Sanata Verdiği Önem

Mihri Müşfik, küçük yaşlarda ailesinin saraya yakınlığı ile batılı tarzda yetiştirmesinin vermiş olduğu ayrıcalıkla edebiyat, resim, müzik alanında özel ders eğitimleri almıştır. Bir süre eve gelen mürebbiyeden ders alan Müşfik, resim dersine özel ilgi göstermiştir. Daha sonra saray ressamı olan Fausto Zonaro'dan (1854-1929) resim dersi almıştır.

Yaşadığı dönemde Türk resmine önemli katkılar sunmuş; kadınların sanatla ilgilenmesi ve yeteneklerini geliştirmesi adına da çalışmalar yapmış bu yönde çaba göstermiştir. Bu çabanın başında kadınlar için kurduğu okul olan İnas Sanayi-i Nefise Mektebi gelmektedir. İnas Sanayi-i Nefise Mektebi, Türk sanatının modernleşmesi ve batılı tarzlara uyum sağlaması için önemli bir rol oynamış olan bir eğitim kurumudur.

Mihri Müşfik, sanatın eğitim ve kültürel gelişim için önemli bir araç olduğuna da inanmıştır. Özellikle kadınların eğitim ve sanat alanındaki fırsatlarını genişletmek için çalışmış ve kadınların sanata erişimini desteklemiştir. Müşfik'in sanata verdiği önem, toplumun sanatla buluşmasını ve sanatın herkes tarafından değerlendirilmesini teşvik etme amacını taşımaktadır.

3.2.Eserlerinin Özellikleri

Mihri Müşfik eserlerinde genellikle ifadeciliğe önem vermiştir. Oryantalist bir ressam olan Zonaro'dan dersler almış fakat eserlerine onun üslubunu yansıtmamıştır. Akademik bir üslupta çalışan Mihri Müşfik, kendi bakış açısını aktarırken kadınsal duyarlılığı ön plana almıştır. Desen bilgisi gözle görülür bir şekilde resimlerinde fark edilir. Eserlerinde genel olarak portre ve natürmort konularını işlemektedir. Özellikle dönemin zengin, aydın kesimine mensup kadınların portrelerini çalışmıştır.

Mihri Müşfik, eserlerinde natürmortlar, manzaralar ve portreler gibi farklı kategoriler kullanarak kendini göstermiştir. Eserlerindeki renklerin göz alıcılığı, kompozisyonun dengesi ve ustaca kullandığı fırça darbeleri tablolarında estetik bir zenginlik var etmiştir. Portrelerinde, figürlerin duygusal ifadelerini ve karakteristik özelliklerini vurgulamayı amaçlayarak fırça darbelerini özenle kullanmıştır. Renklerin ve ışığın ustaca kullanımı, figürlerin derinlik ve hacim hissini artırarak tablolarında gözle görülür bir şekilde etki sunmayı amaçlamıştır.

Mihri Müşfik'in renk kullanımındaki hassasiyet en önemli özelliklerinden birisidir. Renklerin uyumlu bir şekilde kullanılması ve tonların zenginliği, eserlerine derinlik ve canlılık katmıştır. Özellikle natürmortlarında doğal nesnelerin renklerini gerçekçi bir şekilde yansıtması, gözlem yeteneğini ve detaylara verdiği önemi ifade etmektedir.

Mihri Müşfik, yaşadığı dönemde yaşam tarzı ve giyinişi ile yadırganmıştır. Giyimi diğer kadınlara göre farklıydı. Örneğin bir defasında gideceği bir davet için hazır aldığı kumaşı vücut hatları belli olacak şekilde sarmış ve çengelli bir iğne ile tutturmuştur. Kafasına da bir başlık geçirip davete o şekilde gitmiştir. O, başkalarının söylemlerine kulak asmak yerine sadece sanatıyla ilgilenmeyi tercih etmiştir. Çevresindeki insanlara modellik teklif ederek resim çizmeye hatta hiç kimseyi

bulamazsa kendisini çizmeye devam etmiştir.

3.3.Eserlerinde Kadın Teması

19. yüzyıldan itibaren kadın imgesi modernleşme ile bağlanmış ve Osmanlı ressamlarının batı sanatı ile de bağ kurmaya başlamasına ön ayak olmuştur. Osmanlı Döneminde gündelik hayattaki kıyafetler toplumsal statüyü belirlemektedir. Tanzimat ve Meşrutiyet Dönemindeki ferace, saray ve çevresindeki kadınlar tarafından giyilmektedir.

Sanatçıların yaşadıkları dönemden etkilenmeleri ve eserlerinde yaşanan olayların çoğunu işleyip belli imgelere ağırlık vermeleri her dönem rastlanan bir olgu olarak kabul edilmektedir. Kadın imgesi bunlardan biri olmuştur. Esasında ana tanrıça figürlerinin ilk çağlardan itibaren var olması kadın imgesinin ne kadar eskiye dayandığının göstergesi olarak kabul edilmektedir. Ancak Osmanlı'da batılılaşmayla beraber kadınlar ressamların tuvallerinde ana tema olarak yer edinmeye başlamıştır. Cumhuriyet döneminde Türk kadınına yüceltmek amacıyla Anadolu Türk kadını imgesi ön plana çıkmıştır.

1908 yılında özgürlük ortamında kadınlar basın aracılığı ile seslerini duyurmaya başlamıştır. Dönemin gazetelerinde artık kadın yazarların yazılarına yer verilmiş ve kadın dergileri basılmaya başlanmıştır. Mihri Müşfik kendi yaşadığı dönemde kadın bireyselliğini en çarpıcı biçimde tablolarında gösteren kadın ressam olmuştur.

Mihri Müşfik'in tabloları adeta göz kontağı kuran güçlü kadın figürlerini, dahi kadın figürlerini resmetmeyi başarmıştır. Genellikle akademik üslupta çalışan Mihri Müşfik, kadınsı duyarlılığını güçlü bir akademik bilgi ile birleştirmiştir.

Özellikle döneminin zengin aydın kesimine mensup kadınlarının portrelerini resmetmiştir. Çok sayıda kadın portresi yapmış olan ressam, kadınları bazen dönemin modern çizgideki giysi ve aksesuarları ile bazense çarşaf ve peçe altında betimlemiştir.

3.4. Kadın Temalı Eserleri

Resimlerinde belirli bir akım görülmemektedir. Akademik anlamda deseni çok kuvvetli olan Mihri Müşfik, daha çok portreleriyle ön plana çıkmıştır. Portrelerinde kuvvetli desen ve ifadecilik hakimdir. Genel olarak ifadeyi göze odaklayıp geri kalanı bir eskiz şeklinde bırakmaktadır. Portreye bakan kişinin sanki daha önceden tanıyormuş hissine kapılması kaçınılmazdır. Mihri Müşfik profesyonel anlamda ilk kadın ressam olarak bilinmektedir.

Dönemin getirmiş olduğu kültürel özelliklere dayanarak kadınların belli bir giyim kuşam özelliği olduğunu söylemek mümkündür. Mihri Müşfik resimlerinde elit tabakayı fazlasıyla resmetmiş olsa da Meşrutiyet dönemindeki kadınlar olduğu da belirtilmektedir. Çarşaf ve peçeli kadın portreleri veya üst düzey aristokratların da portrelerini yapmıştır.

Meşrutiyetten sonra Avrupai bir giyim tarzına bürünmeye başlayan halktan kadınlar, kültürel anlamda da eserlerde öne çıkmaktadır. Mihri Müşfik'in otoportrelerine baktığımızda batı kültürünü de yansıtmış olduğu görülmektedir. Kadınların bazen peçeli bir şekilde resmedilmesi bazen de Avrupai bir tarzda gösterilmesi dönemin özelliklerinin yansıtıldığının göstergesidir.

Mihri Müşfik batılılaşma dönemi boyunca araştırmacı bir kişilik göstererek değişik kültürlerle etkileşimde bulunmuş, eserlerine bunları farklı tekniklerle yansıtmayı başarmıştır. Eserlerinde doğa betimlemelerinden farklı olarak ayrıntılara yoğunlaşan Mihri Müşfik, model ve alan arasındaki bütünleşmeyi bir kompozisyon niteliğine dönüştürmüştür. Çalışmalarında renk ve biçim arasında güçlü bir denge kurarak kendi kişisel üslubunu oluşturmuştur.

Mihri Müşfik, portre ağırlıklı çalışmış olsa da figüratif ve natürmort çalışmalar da üretmiştir. Kadınlara, erkeklere, gençlere, yaşlılara, çocuklara; dönemin önde gelen siyasilere ve ünlü sanatçılara portrelerinde yer vermiştir. Bu çalışmada Mihri Müşfik'in portrelerinden sadece kadın odaklı olanlar incelemeye alınmıştır.

Resim 6: “Otoportre, Tarih bilinmiyor, Kağıt/Pastel, 60 x 48 cm, T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar Resim Müzesi “

Mihri Müşfik pastel boya tekniğini kağıt üzerine kullanarak yarattığı bu eser bizlere alanında başarılı bir ressam olduğunu göstermektedir. Akademik desen bilgisini kullanarak renklerle bir bütünlük yaratmıştır.

Kendi otoportresini yaptığı bu resimde saçlarındaki hafif dağınıklık, yüzündeki tebessüm, kendinden emin duruşu ve saçındaki sarı bandı ile dikkatleri üzerine çekmektedir. Sağ önden vuran ışık, elbisesinin dantel detaylarına vurgu yapmış ve arkadaki karartmalar kullandığı boyama tekniği ve renk tonları resme estetik bir boyut kazandırmıştır.

Modern kadın temasına yönelik bir çalışma olarak değerlendirilebilen bu otoportresinde özgür kadınların ruhunu yansıtmaya çalıştığını görmekteyiz.

Resim 7: *Otoportre, Pastel, 116 x 89 cm, İstanbul Modern Sanat Müzesi Koleksiyonu
SemraKaramürsel Bağışı”*

Mihri Müşfik, bu otoportresinde karşımıza genç bir kadın olarak çıkmaktadır. Genç kadının sol tarafından resmettiği ışığı yüzünde ve gerdanında hissettirerek odak noktayı bu alanlarda toplamayı başarmıştır. O dönemin siyah çarşaf giyim tarzı, inci kolyesini resmine yansıtmıştır. Genç kadının ruh halini yansıtan yüz ifadesindeki mahcubiyet, bakışlarındaki tedirginlik dikkat çekmektedir.

Arka planda tarama tekniği kullanılması resimdeki kadını daha görünür kılmıştır.

Resim 8: “Otoportre, Tuval/Yağlıboya, 98,5 x 61 cm, MSGSÜ İstanbul Resim Heykel Müzesi”

Mihri Müşfik, bu otoportresinde yine genç bir kadın olarak karşımıza çıkmaktadır. Yine dönemin çarşafli giyim tarzını yansıttığı kadın portresinde, bu defa gerdan kısmını açıkta bırakıp dikkatleri buraya toplamıştır. Sol eliyle toplayıp yukarı doğru tuttuğu eteği portrede romantik bir izlenim yaratmıştır. Çarşaf içine gizlenmiş pembe renkteki dantelli bluzu resme erotik bir hava katmıştır.

Arka planda fırça darbelerini güçlü bir şekilde kullanıldığı görülmektedir. Mihri Müşfik akademik bir yapıda resmettiği bu tabloda yağlı boya tekniği kullanarak kumaşa verdiği kıvrımlarla gerçekliği güçlendirmiştir.

Resim 9: *“Otoportre, 1918 öncesi, malzemesi, boyutları bilinmiyor, Özel Koleksiyon”*

Bu tabloda hasır bir koltukta oturan Mihri Müşfik’in Türk kahvesi içtiği görülmektedir. Dolayısıyla bu tabloda Türk geleneklerinin izlerini sürmek mümkündür. Bu resimde ışık resme göre sol taraftan kullanıldığı için dikkatler fincanda toplanmış ve model sol tarafta hissettirilmiştir. Resmin sol tarafına düşen gölge koyu renkte olduğu için hasır koltuğa verilen renk tonlaması resimde bir denge oluşturmuştur.

Eserde kahvesini içerek rahat bir tavır ve kendisinde emin bakışları, mimikleri olan yüz ifadesini kullanmıştır. Bir eliyle fincanı diğer eliyle fincan tabağını tutan Mihri Müşfik dikkatleri buraya toplamıştır. Parmaklarına taktığı takılar, meşhur pırlanta yüzüğü izleyicilerin dikkatini çekmektedir. Kahve fincanının verdiği sıcak duman resme boyut kazandırmıştır. Arka planda kullandığı renk seçimi modelin ön planda olmasını ve dikkatleri toplamasını sağlamıştır.

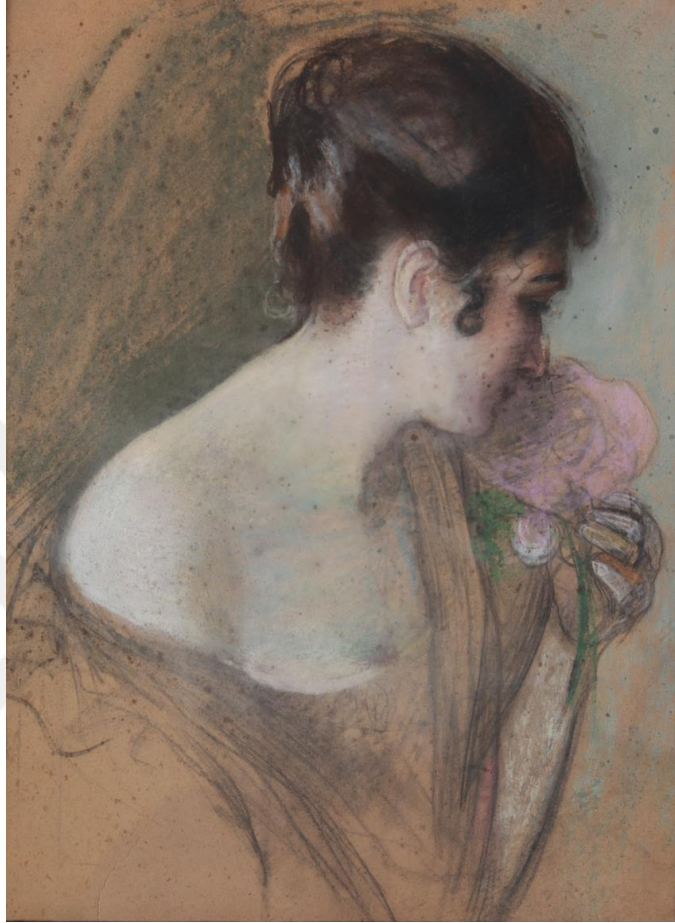
Bu resimde Mihri Müşfik akademik bilgisini ve insan anatomisine nasıl hakim olduğunu ön plana çıkartmıştır. Kaşlarının altından çapkın bir ifadeyle bakmaktadır. Modern kadın temasını saçına bağladığı tül eşarptan bize yansıtmaya çalışmıştır. Tüm bunlardan yola çıkarak bu tabloda geleneksel ile modern olanın bir aradalığına vurgu yapıldığını söylemek yerinde olacaktır.

Resim 10: “*Leyla Turgut’un Annesinin Portresi, 1912, Kağıt/Pastel, 63 x 48 cm, MSGSÜ İstanbul Resim Heykel Müzesi*”

Leyla Turgut’un annesini resmettiği bu eserde pastel boya tekniğini kullanarak döneminin zengin ve güçlü kadın temasını işlemiştir. Kullandığı renk tonu, kulağındaki inci küpeler, saçlarına verdiği toplama tarzı modern kadın imajını yansıtmıştır.

Odak noktayı bakışlara çekmeye çalışan Mihri, yüz hatlarını net bir şekilde çizerek boyun kısmından eskiz ile devam etmiştir.

Resim 11: “*Enise Hanım Portresi (Ressam Mihri Hanım’ın kardeşi), Mukavva/Pastel, 65 x 50,5 cm, MSGSÜ İstanbul Resim Heykel Müzesi*”

Sanatçımız Mihri Müşfik, bu eserinde yüzünün tamamının gösterilmediği, sol eliyle pembe renkte gül koklayarak başını yan tarafa çeviren model, boynuna, gerdanına ve sağ açık omzuna dikkatleri çekmek istemiştir. Güzelliğini ve gençliğini yansıtan beyaz tenli kadın imgesini gözler önüne sermektedir.

Bu resimde ışık sağ tarafta kullanılarak modelin tenini daha da aydınlatmıştır. Saçlarını topuz şeklinde kullanması ve elbisesinin bej rengi resimde adeta bir ahenk yaratmıştır. Resimde kullanılan pembe gülün yanaklarına vuran ifadesi, modelin hafif bir şekilde tebessüm etmesi, yüzünde narin ve utangaç bir ifadeye yer vermiştir.

Fonda mukavva üzerine koyu tonla belli belirsiz sert çizgiler görülmektedir. Kullanılan ten rengi yumuşak bir geçişle resmedilmiştir. Bu sayede model ön planda yer almıştır. Pastel tekniğinde yapılmış bu resimde modelin ruh haliyle özdeşleşmiş renk paleti kullanmıştır.

Mihri Müşfik, kadın portrelerinde kullandığı güçlü kadınlar imgesini bu eserinde farklılık göstererek utangaçlığı ele alarak vurgulamıştır. Modern batılı kadın portreleri Mihri Müşfik'in kullandığı en önemli detaylardan bir tanesidir.

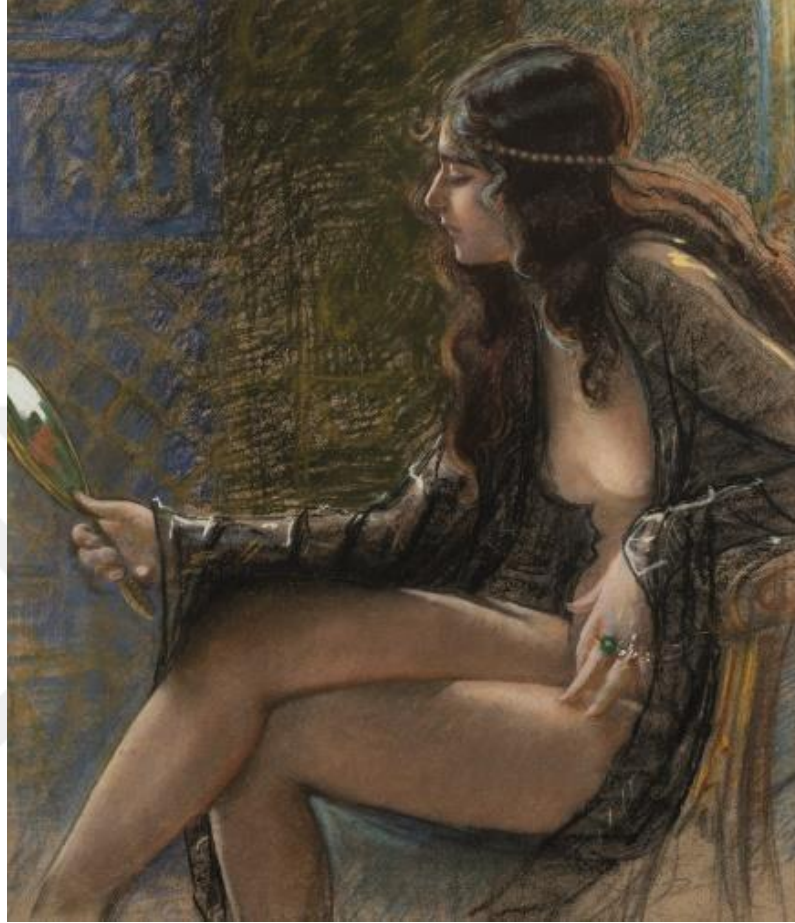
Resim 12: “*Letta Asım Baloya Giderken, yaklaşık 1911-1912, Yağlıboya, 178.5 × 96.5 cm, MSGSÜ İstanbul Resim Heykel Müzesi*”

Mihri Müşfik’in bu eseri Asım Paşanın Avusturyalı eşi Letta Hanım’ı baloya giderken resmettiği gösterilir. Bu eserini fotoğraftan çalışmıştır. Ön cepheden tam boy olarak resmedilmiştir. Modeldeki topuz yapılan saçlarındaki taç, elinde bulundurduğu yelpazesi, kıyafetini renklendiren kurdele ve çiçekler bulunmaktadır.

Dönemin balo kültürünü yansıtmaya çalıştığı eserde uzun elbise kullanılmıştır. Hem romantikliği hem de ciddiyeti bir arada izleyicilere sumak istenmiştir. Burada serbest bir şekilde kullandığı fırça darbelerini göstermek istemiştir.

Akademik resim bilgisini izleyicilere göstererek hızlı bir şekilde yaptığı sağ kolu tamamlanmadan 2-3 fırça darbesi ile bırakılmıştır. Modelin elbisesinde pembe ve eflatun renklerinin hakimiyeti gözler önüne serilmiştir. Fonda kahverengi, aralıklı kullandığı taramalar modeli ön plana çıkartmıştır. Modelde güzelliği ve yüzüne yansıyan emin duruşu başarılı bir şekil resmedilmiştir.

Mihri Müşfik'in eserlerinde zengin ve güçlü kadınlar daha çok yer almaktadır. Bu eserinde de Letta Hanım'ı baloya giderken ki zengin ve güçlü duruşu ona ilham olmuştur ve resmetmek istemiştir. Kadınların yüzündeki emin ifadeleri çoğu resminde gördüğümüz gibi bu resimde de görmekteyiz.

Resim 13: *“Aynalı Gözde, Karton/Pastel, 85 x 68 cm, Suna-İnan Kır   Koleksiyonu”*

Mihri M      k yaşam stili ve giyim tarz ile çoğu zaman dikkatleri üzerine çekmiştir. Bu stili resmettiği kadın modellerinde de görmekteyiz. Erotik ve romantizmin ön planda olduğu bu eserinde kadın anatomisini başarılı bir şekilde kullanmıştır.

Resimdeki modelde saçına taktığı inci takısı romantiklik kazandırırken tülден giydiği önu açık kıyafeti erotizmi simgelemektedir.

Ellerinde kullandığı takılar, sağ taraftan vuran ışık modelin güzelliğine dikkat çekmiştir. Sağ elinde tuttuğu aynası yüzüne yansıyan kendinden emin bir ifade ile bakışları bulunmaktadır. Fonda kullanılan tül kıyafetine uygun tonlamalar resimde başarılı bir şekilde kullanılmıştır.

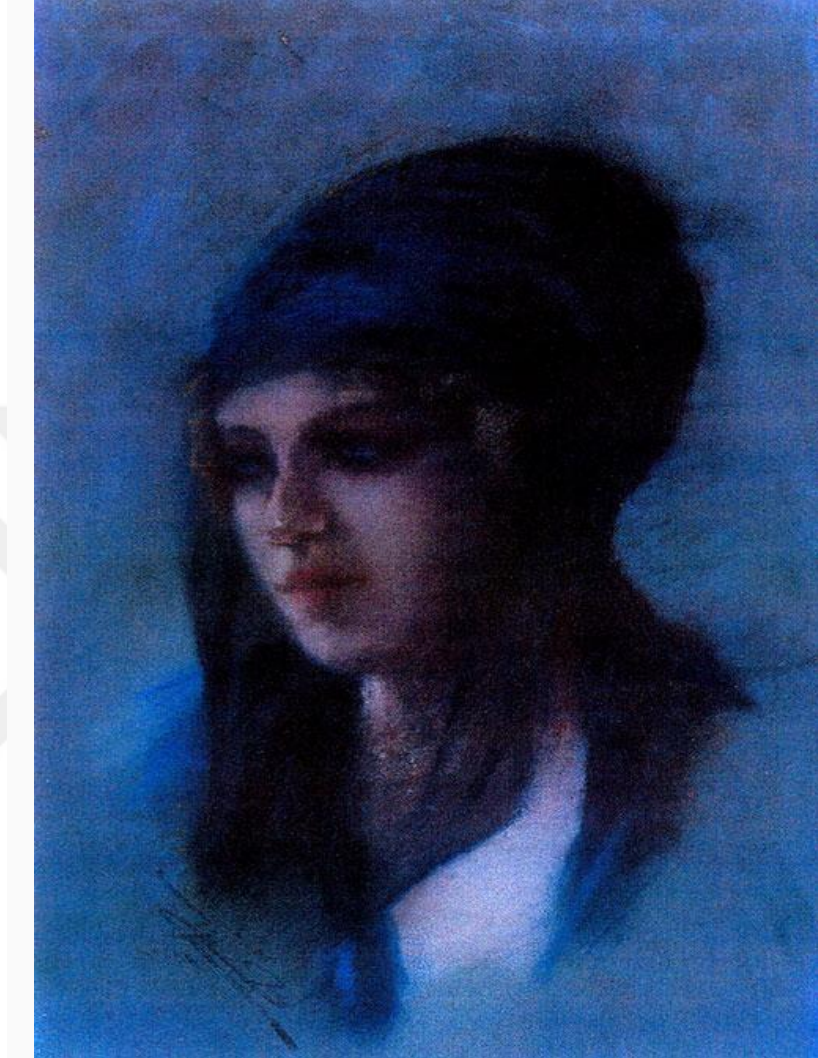
Pırlanta takılarının kullanılması dönemin zengin kadın imgesini yansıtmaktadır. Hatta modelin elinde tutmuş olduğu ayna güçlü kadınlara dikkat çekmeyi hedef almıştır.

Müşfik'in eserini karton üzerine pastel boyama tekniğini başarılı bir şekilde boyut kazandırarak resmetmesi akademik bilgisinin yüksek olduğunu izleyicilere yansıtmıştır.

Resim 14: “ Yaşlı Kadın Portresi, Kağıt/Pastel, MSGSÜ İstanbul Resim Heykel Müzesi”

Bu eserinde kadın imgesi farklılık göstermiştir. Zenginlik içeren şık giysiler gülümseyen bakışlar yerine yüzündeki çizgisinde yansıtmak istediği emek vermiş kadın vardır. Eskimiş, özenilmeden giyilmiş kıyafetlerine rağmen bakışlarıyla acısını yansıtan kadın imgesi vardır. Bu kadın portresi çalışan köylü kadın imgesidir. Konu seçimi bakımından da farklılık göstermesi, ruhsal tahlilini etkileyici bir şekilde aktarması, insan anatomisine olan hakimiyetle tekniğini yansıtmıştır. Anadolu kadınına başarılı bir şekilde bizlere sunmuştur.

Resim 15 : “*Kadın Portresi, Tuval/Yağlıboya, 30 x 40 cm, Özel Koleksiyon*”

Genç bir kadın resmettiği bu eserde siyah ve mavi renklerin hakimiyeti mevcuttur. Yağlıboya ile tuval mavi renk ile tamamen boyanarak resme sıra dışı bir görünüm kazandırmıştır. Sadece omuz ve üzeri çalışılan eserde siyah ferace tül peçe kadın portresi dikkatleri üzerine çekmektedir.

Mihri Müşfik'in resmettiği bu eserindeki kadının yüzü sol tarafa dönüktür. Gülümsemeyen donuk bakışlar hüzünlü bir ifadeyi yansıtmaktadır. Bizlere bakışları ile umutsuzluğu, mutsuzluğu hissettirmeye çalışmıştır.

Döneminde eşitlik ve özgürlüğü temsil ettiği düşünülen mavi renk fonda kullanılmıştır. Hüzünlü bakışlar ardına saklanmış baskıcı yaşamları siyah tül elbisesi temsil etmektedir.

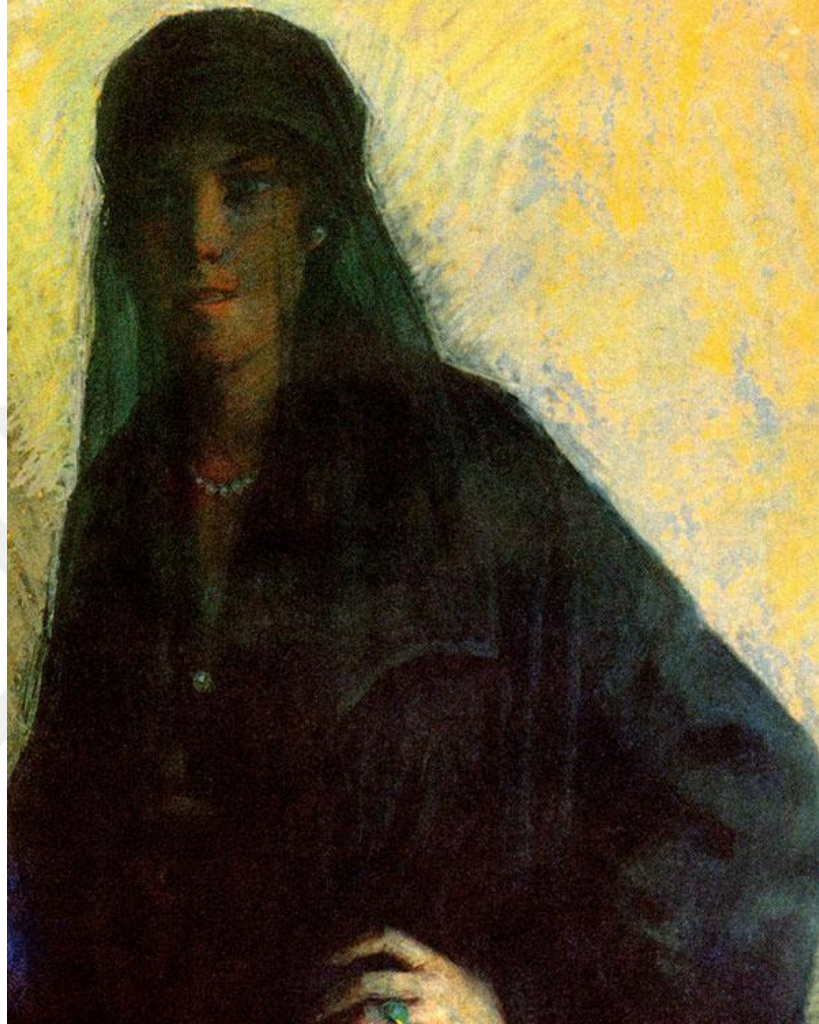
Mihri Müşfik, bu eserinde mavi üzerine kullandığı fırça darbelerini akademik bilgisiyle birleştirmiş başarılı ve etkili bir şekilde gözler önüne sermiştir.

Genelde kullandığı zengin ve güçlü kadın imgesini bu eserinde hüzünlü ve baskıcı yaşamı olan bir kadını temsil ederek kullanmıştır. Yoğun kullandığı siyah renk o dönem kadınlarına baskıyı simgeleyerek mavi renk ile umut verilmeye çalışılmıştır.

Resim 16: “*Siyahlı Kadın, Pastel, Özel Koleksiyon*”

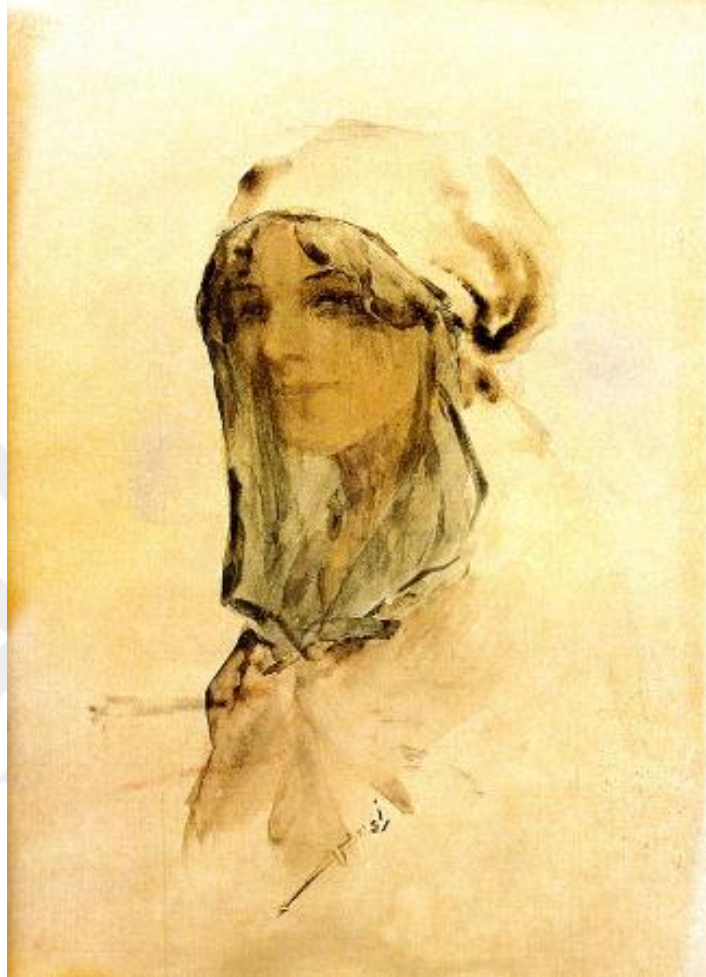
Döneminin modern kadın anlayışından farklı olarak yarattığı eserinde renk tonlamalarını ustaca kullanarak gözler önüne sermiştir. Koyu tonların hakim olduğu eserde bir dönence edası ile fırça darbeleri yansıtmaya çalışmıştır. Bu eserde portre çalışmasından çok boyama tekniğinin ön planda olduğu görülmektedir.

Resim 17: “*Kadın Portresi, Özel Koleksiyon*”

Resmettiği bu eser siyah feraceli genç kadın o dönemin üst tabakaya mensup eğitimli kadınlarını simgeler. Siyah giysisinde bulunan inci detay düğmesi, inci küpeleri ve inci kolyesi ile şık ve zarif olan bir model bulunmaktadır. Siyah tül bir peçenin ardında bizlere yansıtılan gururlu , kendinden emin bir yüz ifadesi resmedilmiştir. Beline koymuş olduğu sol eli güçlü kadın kişiliğini ve özgürlükçü rahat tavırlarını yansıtmaktadır.

Mihri Müşfik fonda sarı rengi karışık çizgiler kullanarak modeli ön plana çıkartmıştır. Mihri Müşfik’in akademik tarzında çalıştığı bu eser modelde karakteristik bir ifade bulundurmaktadır.

Resim 18: *Peçeli Kadın*
(Suluboya)

Açık sarı bir form üzerine resmettiği eser suluboya kadar zor renk sorununun ve suluboyanın hızlı çalışılması gerektiren teknikte, sanatçının ustalığına örnek ifade eder. Kadın figürünün fiziksel özelliklerini çabuk kavrayıp uygulayabilen Mihri Müşfik bu eserinde resme yeteneğinin sınırlarını gösterir. Yan profilden resmedilen peçeli kadın portresinde kahverengi, siyaha yakın, sepya renklerini kullanmıştır. Siyah renkte yüzünü örtercesine bulunan tül bir peçe arkasında adeta resme gizlenmiş zarif, romantik bir sima var olduğunu hissettiren bu eser Mihri Müşfik'in tanınan eseridir.

Resim 19: *Ahmet Ali Rıza Bey'in Annesi Naile Hanım Tablosu 1908-1909*

Mihri Müşfik'in bu eserinde ittihat ve terakki cemiyetlerinin kurucularından olan Ali Rıza Bey'in annesi Naile Hanım kıyafeti, dizlerini kırarak oturuşu, ellerinde tuttuğu tesbihi geçmişin izlerini barındırmaktadır. Bu eserde otoriter bir yüz ifadesi Osmanlı Dönemindeki kadınlarda yaş alarak kazanılan gücü evlerinde bulunan diğer kadınları yönetecek duruma gelmiş olduğu izleyiciye yansıtmaktadır. Arkada bulunan kafes şeklindeki tencere, minderli divan, bir Osmanlı evini betimlerken Naile Hanım'ın giydiği ceket, yaslandığı duvardaki motifler, süslemeler, perdedeki desenler batılılaşmayı yansıtmaktadır. Mihri Müşfik gölge vererek kullandığı teknikte ustalığın bir kez daha izleyicilere göstermiştir.

Resimde her ne kadar evin ayrıntılarına yer verilmiş olsa da bu resmin baskın duygu otoriter ve güçlü bir kadın figürü olarak Naile Hanım'ın yüzünde ölümsüzleşir (Tekdemir Dökeroğlu, 2018, s.5438).

Resim 20 : Namaz Kılan Halayık

Namaz kılan kadın esrinde Mihri Müşfik modeli hafif yandan resmetmiştir. Empresyonist tarzda çalışılan portrede sağ taraftan kullanılan ışık modelin altın sarısı başörtüsünün parlamasını sağlamıştır. Duvarlardaki ve yere düşen gölgede kullanılan fırçalar titiz bir şekilde uygulanmıştır. Eserdeki bordo renkte eteğinde bulunan kiraz motifleri, başörtüsünde bulunan motifler, çoraplar, patiğindeki motifler bir uyum içinde titizlik ile işlenmiştir. Seccadedeki detaylar gerçekçiliği yansıtmıştır. Modelin siyah teni hizmetli olduğunu yansıtır.

Resim 21: Otoportre, Sevgili Vecihciğime İstanbul Hatırası, 1920

Bu eserde teknik tam bilinmemekle birlikte sulu boya olduğu düşünülmektedir. Yine bir otoportre çalışmasıdır. Renk paletinde kullandığı maviyi, kıyafetinde ön plana çıkarmıştır.

Dönemin özelliklerinden modernliğin ifade edildiği gözlemlenebilmektedir. Gözleri ifade aracı olarak seçmiş olması, kişinin baktığı an hissettiklerini anlar niteliktedir.

Resim 22: Mevsume Yalçın Portresi

Mihri Müşfik Servet-i Fünun topluluğunun üyelerinden olan gazeteci Hüseyin Cahit Yalçın'ın eşi Mevsume Hanım'ı resmetmiştir. Resmin merkezinde oturan Mevsume Hanım, eflatun renkli kıyafeti ile Fransız tarz koltuğunda oturarak sağ dirseğini yaslamış zengin bir salon betimlemesi yaratılmıştır. Sol taraftan resmedilen ışıktaki aydınlatılmış kapı etkisi vurgulanmıştır. Resimde bulunan saat, biblo, şömine, heykeller, göz alıcı halı ev halkının varlıklı bir aile statüsü olduğunu ifade eder. Batılı tarzda kadın tiplemesi yansıtılmıştır.

IV.BÖLÜM

NUR SULTAN YILDIRIM'IN RESİMLERİ

Nur Sultan Yıldırım'ın resimlerinin konusu kadındır. Kadın olarak yaşamının gerektirdiği bazı zorlukları ruhsal açıdan çözümlemelerle tuvaline yansıtmıştır. İçimizde yaşanan duyguların bir ifade biçimi olarak resimlerinde görmekteyiz.

Genel olarak tuvalinde, izleyiciye dönük bir hal ile göz kontağında olma durumu söz konusudur. Bu çekim ile aradaki bağlantıyı güçlendirmeye dayalı bir algı yaşatmaktadır. Ruhun da bir yüzü olduğuna inandığı portreler yapmaktadır.

Bazı durumlarda oluşturduğumuz yüz ifadeleri karşımızdaki kişide istenmeyen tepkilere yol açtığı gibi farklı hislerle kendisiyle bağdaştırılan ifadelere dönüşebilmektedir. Dolaylı yoldan veya doğrudan aktarılan her duyguyu tuvaline jest ve mimikler ile işleyerek çok net izleyiciye aktarabilmektedir.

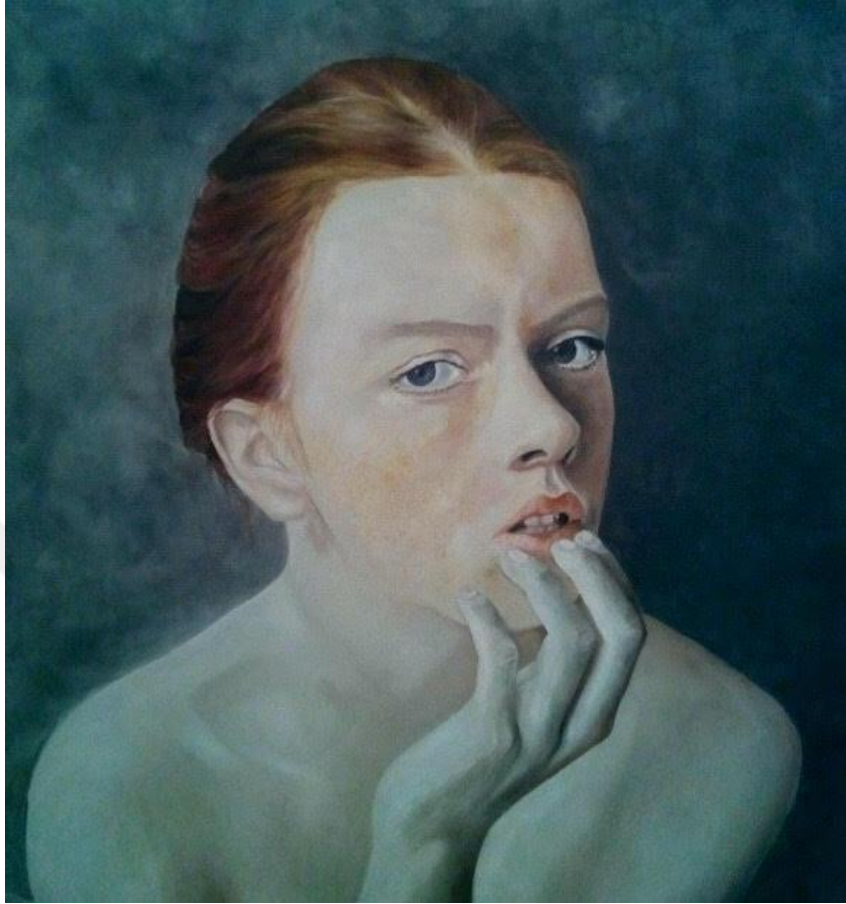
Yaşanan coğrafya da kendi kişisel benliğini kaybetmiş kadınlar olduğu gibi, cesur duran kadın figürleriyle de karşılaşmaktadır. Resimlerinde üslup bakımından bu şekilde bir yargıya da rastlamak mümkündür. Çevremizde gördüğümüz, duyduğumuz, özümsemiğimiz olaylar bizim kişilik bağlarımıza da etki etmektedir. Bazen bu durum bir kimlik arayışı olabilmektedir. “Nereden geldik ve nereye gidiyoruz?” sorusunu da izleyiciye sordurarak, kendi benliğini bulma yolculuğuna çıkmasını sağlamayı amaçlamıştır.

Portrelerin özelliklerinden en önemlisi bakışlardır. Bakışlar, doğrudan izleyiciyle göz teması kurarak etkileşim hissi yaratmaktadır. Bu bağlamda resmin de etkisi artırılmış olmaktadır. Mihri Müşfik ile bağdaştığı noktalardan bir tanesidir.

Portrelerin odaklandığı alan, kişinin dikkatini, ilgilendiği bölümü, düşüncelerini de gösterebilmektedir. Bu bağlamda izleyici ile etkileşim kurmayı sağlayan ve portrelenen kişinin iç dünyasını ifade eden önemli bir unsurdur. Gözlerin bu ifadesi, duygusal bir durumu yansıtabilir, kişilik özelliklerinin anlaşılmasında belirleyici olabilir ve portredeki atmosferi ve duyguyu etkileyebilmektedir. Her duygunun farklı bir bakışı ve duruşu vardır. Karşısındaki kişinin etkilenmesi, kendine ait bir iz bulması gözlerin arkasındaki gerçekliği ön plana çıkaran önemli bir husustur. Genel olarak resmin havasında yalın bir ifade hakimdir.

Kadın resimleri, feministliğin de bir belirtisi olmaktadır. Kültürel anlamda bağdaştırmalarla kadınların ön planda yer almaması, duyguların da bastırılmasını göstermiştir. Sanatçının oto portresi olmayıp yine kadın figür kullanarak kendi içsel rahatsızlıklarını dışarı yansıtmıştır.

olmaktadır. Hem yüz ifadesi hem de el hareketi ile hemen bir şeyler anlatacak havası katmıştır.

Resim 23: Nur Sultan Yıldırım, Bir Bakış, 120x100 cm, T.Ü.Y.B., 2014, Özel Koleksiyon.

Bir Bakış isimli bu tabloda soğuk renkler hakimiyet göstermektedir. Yüzün bize dönük olması gizlenmeyen bir duyguyu gün yüzüne çıkaracak etkisiyle bakmaktadır.

Teknik olarak Sfumato kullanımı arka planda görülmektedir. Fırça darbelerini belli belirsiz hissettiren renk armonisini sade kullanmıştır.

Ruhun soluklaşması, renginden yoksunlaşması bir şekilde canlılığını yitirmiş bedeninde hapsolmasını da konu olarak ele almaktadır.

Yüze gelindiğinde bir canlılık görülmektedir. Sıcak renklerin bir nebze hissettirilmesi duygunun da yoğunluğunu göstermektedir.

Resim 24: Nur Sultan Yıldırım, İsimsiz, T.Ü.Y.B.,2014, Özel Koleksiyon.

Bu resimde günlük giyim tarzında genç bir kız görülmektedir. Vücudu izleyiciye doğru dönük bir şekilde konumlanması direkt etkileşim içerisinde olduğunun göstergesidir. Güçlü göz kontağı kurarak anlatmak istediğini veya izleyicinin anlamasını istediği bir ifade takınmıştır.

Teknik olarak fırça darbeleri renk tonları arasında görülmektedir. Fonda kullandığı renk ile giysisinin rengi aynı tonlardadır. Figürün net, yumuşak geçişli fırça darbesiyle oluşturulmuş olduğu gözlemlenmektedir. Fonda gri geçişli tema kullanımı ve giysisinde aynı renk tonlarının dolaşması hem durgun bir hava katmakta hem de ifadenin kalıcılığını arttırmaktadır. Resimdeki modelin yüzüne takınmış olduğu ifade izleyiciye bir şey anlatıyormuş gibidir. Aynı zamanda bu ifade izleyiciyle resim arasında düşünsel bir diyalog kurduğu gerçeğini de yansıtmaktadır.

Resim 25: Nur Sultan Yıldırım, Bağımsız, T.Ü.Y.B., 2015, Özel Koleksiyon.

Ellerini çapraz yaparak bizlere bağımsızlığa ulaşma çabasını yansıtmaya çalışmıştır. Bir yandan çaresizliği bir yanda umudu yüzüne bakınca bulabileceğimiz modelde koyu tonlar hakimdir.

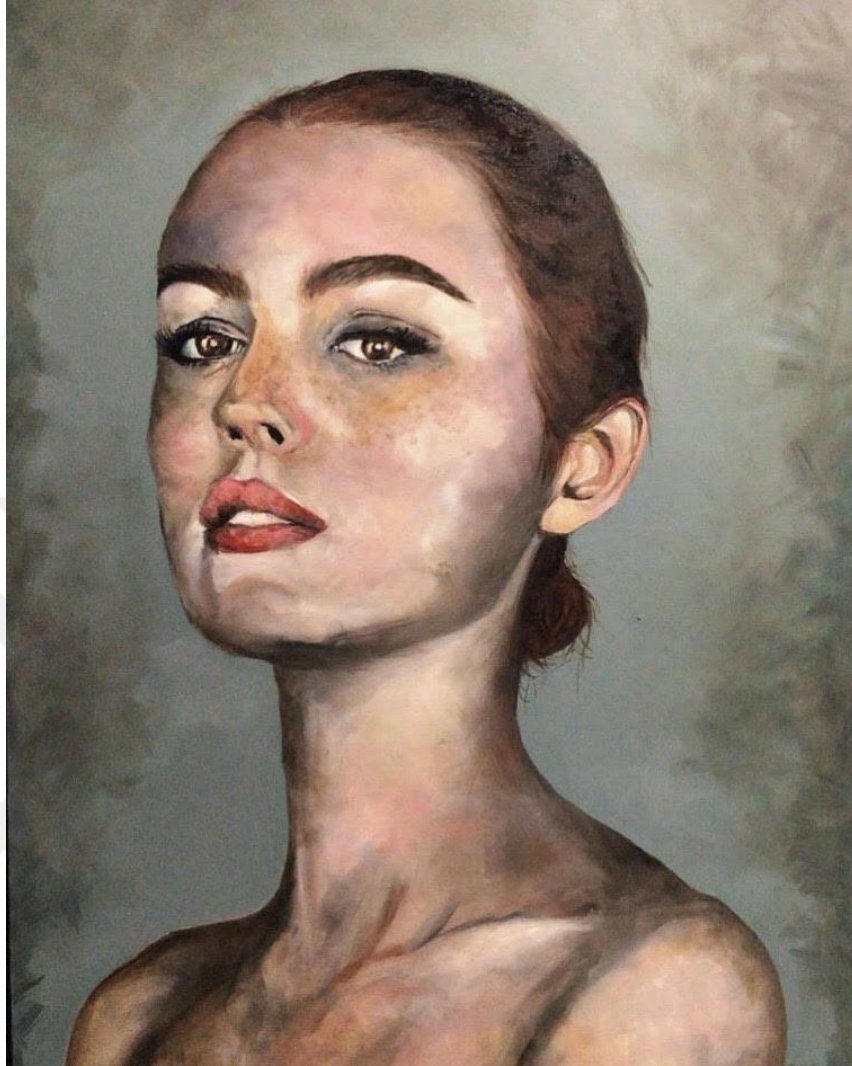
Fonda kullanılan fırça darbeleri esere boyut kazandırmıştır. Kadın anatomisinin deforme edildiği noktalarda mükemmelliyetçi tavırdan uzaklaşıldığı vurgulanmıştır.

Koyu tonların hakimiyet kurması, anlam bakımından izleyici gözünde bütünleşmesine fayda sağlamaktadır. Gözleri, bakışları ve duruşu ile karanlıktan

izleyiciye seslenir bir ifade sunmaktadır. Tuval üzerine yağlıboya tekniğini kullanan sanatçı bağımsızlığa ulaşmaya çalışan kadın imgesini vurgulamaya çalışmıştır.

Bağımsız, toplumun içerisinde ayrıştırılan bireylerin çoğunda görülen bazı problemler, dışarıdan gözlemleyeni etkisi altına alabilmektedir. Vücudunu tam karşımızda olacak şekilde resmeden sanatçı vücut diliyle de izleyiciye tam olarak kendini ifade ettiğini belirtmektedir.

Modelin kadın olması resme yönelik bir toplumsal olayın farkındalığının ortaya çıkmasına olanak sağlamaktadır. Bağımsız bir kadın modeli toplumda çok fazla görülmediğinden bunu bir dışavurum olarak sanatçı bu resimde ifade etmiştir.

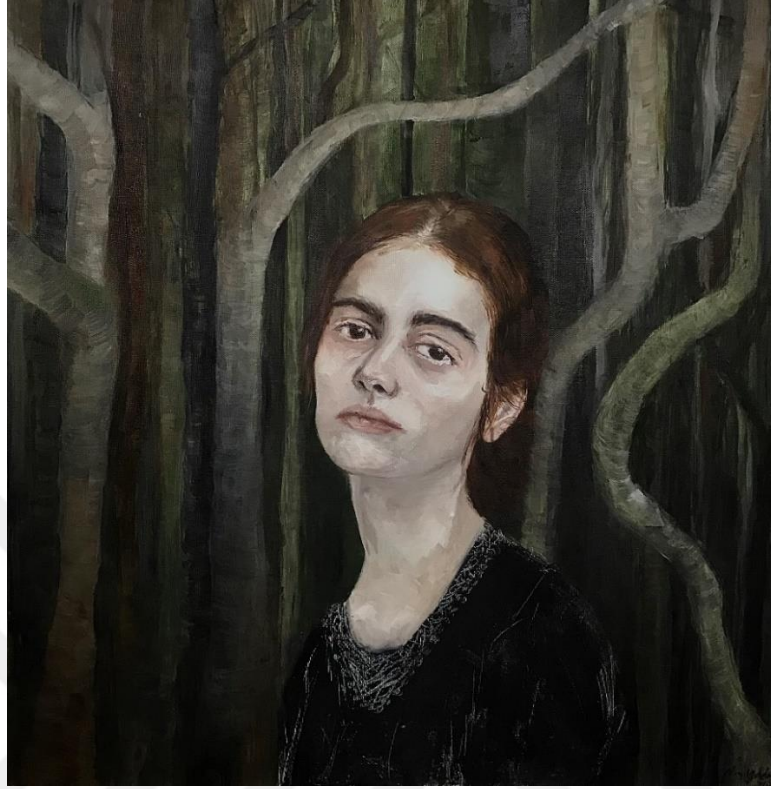
Resim 26: Nur Sultan Yıldırım, Sezgi, T.Ü.Y.B., 2018.

Teknik olarak tuval üzerine yağlı boya kullanılmıştır. Fonda fırça darbeleriyle gri-mavi karışımli renk armonisi görölmektedir. Yüz hatları keskin çizgilerle resmedilmiştir.

Sezgi, bireyin mantıksal düşünme veya deneyimlere dayalı bilgiye dayanmadan doğrudan ve içgüdüsel olarak elde ettiğı anlama şeklini ifade etmektedir. Bu esere ilk bakıldığında güçlü bakışlarıyla dikkat çeken, sezgileri ile hareket eden bir kadın görmekteyiz. Dik duruş sergileyen model içgüdüsel de olsa kendinden emin olduğunu izleyicilere yansıtmıştır.

Teninde kullanılan doğal tonlar dikkati gözlere, bakışlara ve hafif tebessüm eden dudaklara çekmiştir. Arka planda kullanılan fırça darbeleri ve renklendirmeler modeldeki dik duruşu ön plana çıkartmıştır.

Güzellik algısı gütmeyen yapılan eserde doğallık, yüzündeki çillerden, lekelenmelerden, geriye toplanmış saç topuzdan anlaşılmaktadır. Kadın portresini sıklıkla kullanan sanatçı eserlerine verdiği isimleri portredeki kadınların bakışlarına saklamıştır.

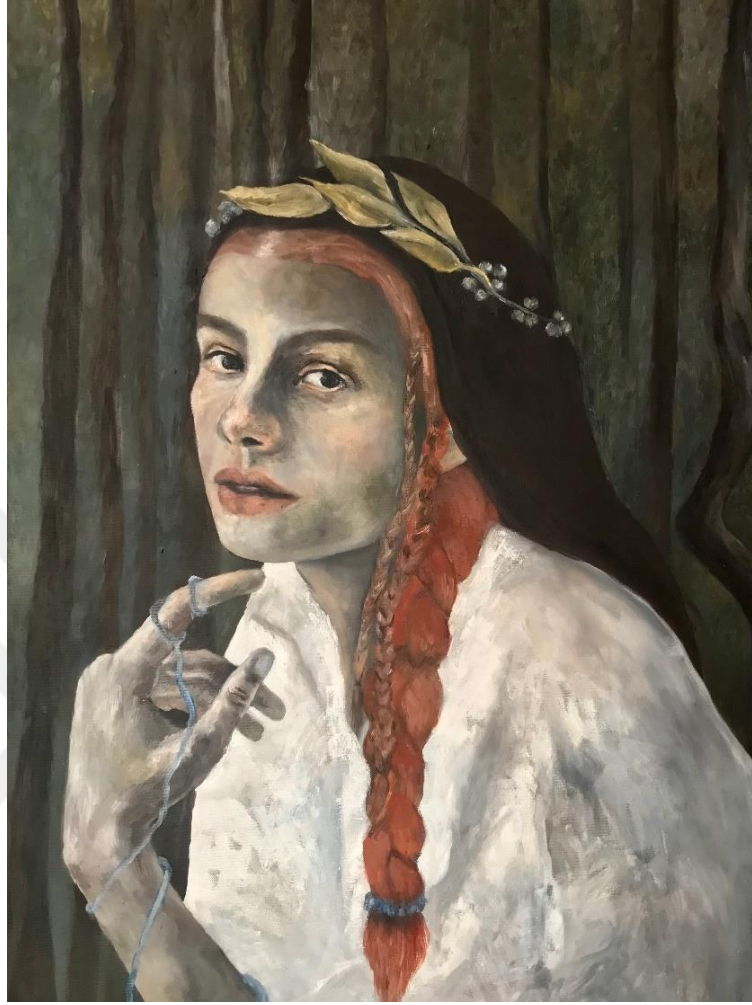

Resim 27: Nur Sultan Yıldırım, Gülfer, T.Ü.Y.B.,2021, Özel Koleksiyon.

Ressam bu tabloda arka plana orman teması kullanmıştır. Ön tarafta kadın portresi net çizgilerle görülmektedir. Yeşilin koyu tonları, kahve ve siyah ile karışmış, fırça izleriyle tarama yapılmıştır. Yağlı boya tekniği kullanılan bu eserde giysisi siyah renk olup spatula ile boyanmıştır.

Gülfer isimli bu eser, bakışlarda gizlenen yorgunluğu anlatmaktadır. Hayatın tüm yorgunluğunun vermiş olduğu yükleri omuzlarında taşıyan ve bir o kadar da dik duruşunu bırakmamaya çalışan arkasındaki sarmaşıklara aktaran bir kadın yaratılmaya çalışılmıştır.

Eserin ismi taşıdığı anlam ile izleyicilere yaratmış olduğu his arasında farklılık göstermesi derin anlamlar içermektedir. Aslında sanatçı arkasında bulunan sarmaşıklara kendisini teslim ederek hayatın yüklerini izleyiciye bakışları ile anlatmayı hedeflemiştir.

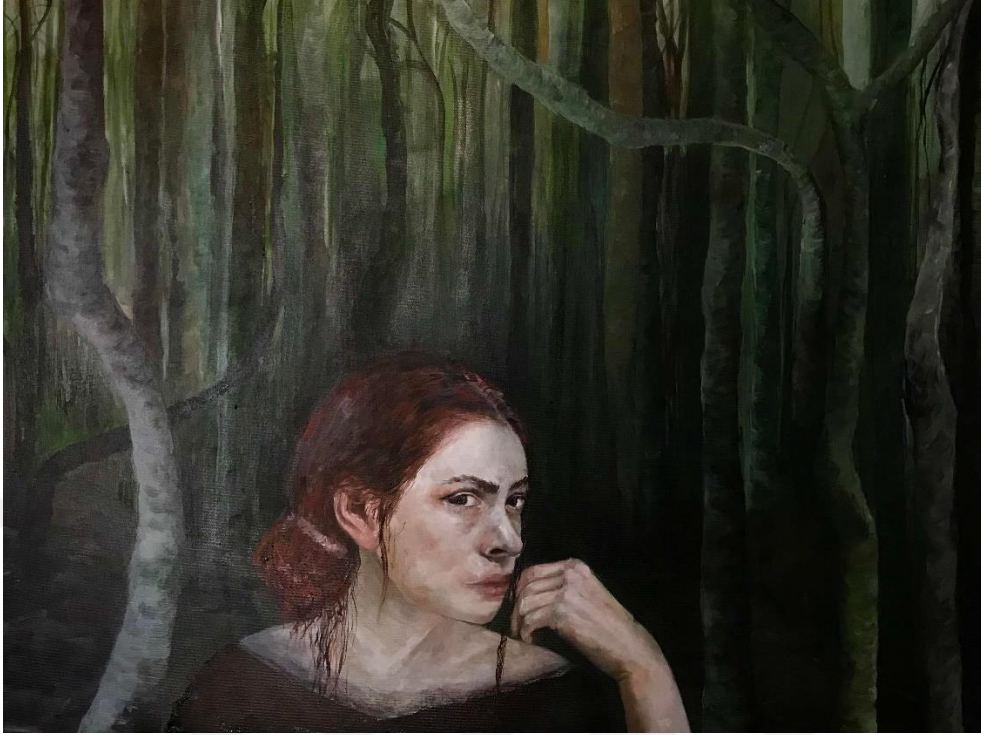
Resim 28: Nur Sultan Yıldırım, Safir, T.Ü.Y.B., 2022.

Bu eser tuval üzerine yağlı boya tekniğinde yapılmıştır. Kadının giysisi beyaz renkle spatula ile boyanmıştır. Arka planda orman teması işlenmiştir. Dikey ağaç gövdesi formunda koyu renkle yapılmış ağaçlar ve resmin fon renginin bütünlüğünü koruyan yeşil tonları görülmektedir.

Modelin saçları turuncu ton olup, mavi renkle imgeler eklenmiştir. Başında siyah bir eşarp üzerine ağaç dalı konulmuş, arka plan rengiyle ahenk sağlanmıştır.

İki insanın gönül bağı ile birbirlerine ebedi olarak bağlanmasına kader bağı denir. Bu anlamdan esinlenip sadece imge benzerliğini kullandığı Kader bağı serisinin ilki olan bu eser, modelin elinde tutmuş olduğu mavi safir renkteki ipten anlaşılmaktadır.

Sanatçı, bakışlarında gizem bulunduran modele turuncu örgü saç üzerine kullandığı safir takıda izleyicilerin dikkatlerini toplamıştır. Arkada kullanılan karanlık ormanı temsilen kadınların gönül bağı ile birbirlerine kurtarışa bulunmaya çalışılmıştır.

Resim 29: Nur Sultan Yıldırım, “Ormanın İçinden”, 60x80 cm, T.Ü.Y.B., 2021

Bu tabloda insanın kendi içsel huzurundan çok yaşadığı gerilim dile getirilmiştir. Ormanın bir hakimiyet kurmasına ve portredeki ifadenin ön plana yerleşerek daha istençli bir hal alması görülmektedir.

Arka plandaki yeşil tonlarının daha koyu olması, portrenin aydınlık tonlarla çalışılması tezatlık yaratmıştır. Yüzünde keskin bir ifade görülmektedir.

Resim 30: Nur Sultan Yıldırım Lotus , T.Ü.Y.B., 2023.

Tuval üzerine yağlıboya tekniği kullanılmıştır. Fonda orman teması, yeşilin açık-koyu dengesi sağlanarak yedirilmiştir.

Kader bağı serisinin ikincisi olan bu eser, yine örgülü ve kıvılcık saçlar modele boyut kazandırmıştır. Kadın portrelerini çoğunlukla kullanan sanatçı, lotus ismini verdiği eserinde sağ arkada lotus çiçeğini ustalıkla gizlemiştir. Kader bağına ellerine gizlemiştir.

Resim 31: Nur Sultan Yıldırım, Köklerdeki Giz, T.Ü.Y.B., 2023.

Resim tuval üzerine yağlı boyadır. Bir portre resmidir. Kıyafetini spatula tekniğini kullanarak yapmıştır. Mavi rengi baskın bir şekilde kullanmıştır. Fonda ağaç gövdelerini ve dallarını dikey olarak resmetmiştir.

İnsanlar doğduğu andan itibaren hayat enerjisini bir yerlerde muhafaza etme gereksinimi duymaktadır. Kökenlerimizin nereden geldiği araştırırken hangi milletten hangi ırktan olduğumuz da merak ettiğimiz konular arasında yerini almaktadır.

Burada arka plana yerleştirmiş olduğu ağaçlar ile ön planda yer alan portreyi, köklerin derinliklerinde birbiriyle bağlantı kurması yönünde kompozisyon

oluşturmuştur. Dalların arasında hangi dalın kendisine ait olduğunu gözlerin araması, mavi tonun baskın olarak kullanılması bir takım kökensel irdelemeler sunmuştur.

Yeşilin birçok alt ve üst tonlarını harmanlayarak arka plana yerleştirmiştir. Ön planda kadın figürünü görmekteyiz. Bakışların izleyiciye net bir hizada baktığını, üstünde bulunan ışıltılı broşun izleyici nezninde dikkat çektiğini söylemek mümkün olacaktır. Devam eden bir yaşamışlığın geçmiş ve geleceğin arasında bir iz taşıdığını anlatır niteliktedir.

SONUÇ

Yaşadığımız toplumda kadın statüsü önemli yer kaplamaktadır. Çoğu toplumda kadının hak ve özgürlüklerine yer verilmesi gibi hususlar var olmuştur. Sanat alanında yapılan yeniliklerde Mihri Müşfik'in büyük katkısı olmuştur. Kadınların yaşadığı dönemler onların kültürel yaşamlarına derin izler bırakmış, sonraki kuşaklara anlatım olarak geri dönmüştür. Resimlerinde kadın portrelerinde yansıtmıştır.

Mihri Müşfik (Rasim)'in kronolojisi tezimin her bölümünde konu bütünlüğüyle ifade edilmiştir. Feminist bir bakış açısına sahip olması, kadınların toplumsal ve sanatsal alandaki kazanımlarının görünürlüğünü sorgulanmasına neden olmuştur. O dönemde yaşanan toplumsal olaylarda kadını yeri ve önemi büyüktür. Özgürlükçü bir yapı ile hareket eden Mihri Müşfik bu noktada önemli adımlar atmıştır. İnas Sanayi-i Nefise Mektebi'nin kurulumu ile birlikte kadınlar üzerindeki hak ve özgürlükler önem kazanmıştır. Bu sayede kadınların kendilerini sanat alanında göstermelerine ve görsel sanatlara entegre olmalarına izin verilmiştir. Öncülük yapması Türk kadının toplumdaki rolünü ve yerini tesis etmektedir.

Şu an yaşadığımız zaman dilimine geldiğimizde Mihri Müşfik ile kadın sanatçıların varlığını hissetmek istiyoruz. Geçmişte yaşanan olaylar geleceğe aktarım olarak dönmüştür. Reformist bir tavır sergileyen öncü kadın ressamımız Mihri Müşfik, kadın resamlara yol gösterici olmuştur.

Mihri Müşfik'in sanata ilgisi nedeniyle radikal bir kararla Avrupa'ya gitmesi yaşadığı dönem içerisinde makul karşılanacak bir durum değildi. Ancak bir okulun olmaması tutkusundan vazgeçmesine engel olamadı. Avrupa'da gördüğü eğitimleri Türk kadınlarının da görmesi için mücadele verdi. Siyasal bağlantılarını da kullanarak sanat adına yapılması gerekenleri ele alıp gerçekleştirdi.

Mihri Müşfik, batılı tarzda yetişmesi ve Osmanlı'nın da bu yönde ilerleme kaydetmesi için mücadele vermiştir. Her kadın kendi kişisel özgürlüklerinin savunucusudur. Bu olgunun temelini atan sanatçı, resimlerinde de bu durumu ele almıştır. Tez içerisinde sadece kadın temasını işlediği resimler ele alınmıştır.

Geçmişten günümüze kadar henüz mücadelesi bitmemiş kadınlarımız, sanat anlamında da kendilerini göstermeye devam ediyorlar. Mihri Müşfik'in feminist çerçevede ele alınan portrelerinde özgün bir dil kullanması, döneminin verdiği özellikleri göstermesi bakımından irdeleyici olmuştur. Çağdaş kadın figürünü hayatına geçirmiştir. Kendine has bir paleti vardır. Yaptığı kadın temalı portrelerinde yaşamından izleri bizlere göstermektedir.

Akademik üslupta çalıştığı eserlerinde sanatçı bakış açısıyla birlikte kadınsı duyarlılığını yansıtarak Türk sanatında özgün bir yere sahip olmuştur. Yurt dışında Türk kadını bir sanatçı olarak önemli ölçüde temsil edip duyurmuştur.

Geldiğimiz bu dönemde Nur Sultan Yıldırım'ın yapmış olduğu eserlerde de Mihri Müşfik'ten izler görmekteyiz. Kadın portreleri, figürleri yaptığı resimlerinde kendinden emin duruşlar ve en önemlisi ifadesel bir yaklaşım söz konusudur. Toplumumuzda yaşanan cinsiyet eşitsizliğine kadın ressam olarak yaklaşımda bulunmak, sanat alanında zorlayıcı süreçleri de beraberinde getirebilmektedir. Ancak geçmişin izlerini bu denli sürmek bir bağlayıcı güç konumuna gelmemizi de sağlamaktadır.

Nur Sultan Yıldırım özgün çalışmalarında figürün ruhsal tahlilini bakışlarla ifade etmiştir. Esinlendiği kişilerden sadece o modelin kendisini değil karşıdan bakan izleyicinin de düşüncelerini görmesini sağlamayı amaçlamıştır. Dönemin kültürel, sosyo-ekonomik özelliklerini yansıtmıştır. Kullanılan renkler modelin ön plana çıkması ve bir anlam bütünlüğü olması bakımında uyum içerisinde kullanılmıştır. Bu yaklaşım her dönem için de kadınların ön plana çıkarılmasını amaçlar niteliktedir.

Nur Sultan Yıldırım Mihri Müşfik'in kadın odaklı resimlerini analiz edip, kendisi ve kadın sanatçılar için önemli bir örnek oluşturduğunu dile getirmiştir. Bu tez ile birlikte literatüre sanat alanında yeni bir katkı sunmuştur.

KAYNAKÇA

ADAM, Abdülmecit, *Toplumsal Ve Sosyal İçerikli Olayların Sanatçı Tarafından Algılanışı Ve Sanat Eserine Yansıması*, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2015.

AKÇAY, Sebahat, *Türk Resim Sanatında (1908-1930) Erken Cumhuriyet Dönemine Kadar İlk ve Öncü Kadın Ressamlar*, Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2015.

ALP, Selda, *II. Meşrutiyet Döneminde Kadın Sanatçılar ve Kadın Resimleri*, Anadolu Sanat, Eskişehir (10), 14-29, 1999.

ANTMEN, Ahu, *Üryan, Çıplak, Nü Türk Resminde Bir Modernleşme Öyküsü*, Pera Müzesi Yayını, İstanbul 2015.

ATAGÖK, Tomur, *Cumhuriyet'ten Günümüze Kadın Sanatçılar, Contemporary women artists*. Kültür Bakanlığı Anıtlar Ve Müzeler Gene, İstanbul 1993.

AYTEŞ, Esra, *Kavram Ve Eylem Boyutuyla Performans Sanatı*, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yüksek Lisans Tezi, Edirne 2014.

AZERİ, Nazan, *Batılılaşma hareketleri İçinde Kadın Ressamlar*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1996.

BARDAKÇI, Murat, *Mihri Rasim'in Saklı Hayatı*, Haber Türk 2015.

BAŞBUĞ, Fatih, *1914 Çallı Kuşağı'nın Türk Resim Sanatına Ve Eğitimine*

Etkisi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü , Konya 2009.

BAŞKAN, Seyfi, *Osmanlı Ressamlar Cemiyeti*, Çağdaş Yayınları, Ankara 1994.

BAŞKAN, Seyfi, *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye'de Resim*, Kültür Bakanlığı, Ankara 1997.

BAYAV, Deniz, *19. Yy. Sonu Ve 20. Yy. Başında Kadın Ressamlarımız*, 2011 *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* (29), 15-28.

BAYAV, Deniz, *Batılı Sanatçıların Çallı Kuşağı'na Etkileri*, *Sanat Ve Tasarım Dergisi* (18), 27-53 2016.

BERK, Nurullah & ÖZSEZGİN, Kaya, *Cumhuriyet Dönemi Türk Resmi Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları*, Ankara 1983.

BERK, Nurullah, *Resim Bilgisi*, Varlık Yayınları, İstanbul 1968.

CANER, Emre, *Mihri Müşfik Hanım'ın İzinde*. Kapı yayınları, İstanbul 2011.

ÇİÇEK, Volkan, *19. Yüzyıl Sonrası Resim Sanatında Ve Türk Resminde Toplumsal Gerçekçi Eğilimler*. Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir 2011.

DAĞOĞLU, Özlem Gülin, *Mihri Rasim ve Kadın Güzel Sanatlar Akademisi'nin Kurucusu İnas Sanayi-i Nefise Mektebi: İki Yönlü Yeni Bir Toplumsal Gerçeklik*, *Osmanlı ve Türk Araştırmaları Derneği Dergisi* 6 (2), 33-54, 2019.

DAĞOĞLU, Özlem Gülin, *Mihri Rasim (1885-1954) : L'Ambition d'une*

Jeune-Turque peintre, Thèse présentée en vue de l'obtention du grade de philosophiæ doctor (Ph.D), 2016.

DOLMACI, Sevil, *Sanat Tarihinde Tutkularıyla Anarşist Bir Kadın: Mihri Müşfik*, Lebriz Sanal Dergisi, İstanbul 2008.

DÖNMEZ AYDIN, Hatice, *Kadına Biçilen Role Karşı Bir Direnme Rolü Olarak Feminist Sanat*, Yasama Dergisi , 2016.

ERDEM, Yasemin Tümer, *II. Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Kızların Eğitimi*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 2013.

ERİŞTİ, Özgür Ceren, *Geç Dönem Osmanlı Resim Sanatında Kadın İgesinin Temsili, Moment Dergi Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Kültürel Çalışmalar Dergisi*2(2), 59-79 Ankara 2015.

EROĞLU, Gülçin, *Cumhuriyet Dönemi Kadın Hakları Işığında Öncü Türk Kadın Ressamlar*, Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2017.

GİRAY, Kıymet, *Mustakil Ressamlar Ve Heykeltıraşlar Birliği*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü ,Ankara 1988.

GÜL, Mustafa Fırat. . *II. Meşrutiyet'ten Birinci Dünya Savaşı Başlangıcına Devrin Siyasi Olaylarına Genel Bir Bakış. Akademik Tarih Ve Düşünce Dergisi*,7 Araştırma Makalesi (2) 1090-1116 2020.

GÜNDÜZ SEBİK ,Ceylan, *II. Meşrutiyet Dönemi Kadın Algısının Sanata Yansması: Girişimci Kişiliğiyle İlk Türk Kadın Ressam Mihri Rasim*,19 Mayıs Sosyal Bilimler Dergisi, Samsun 2022 .

İLERİ, Selim, *Ölü Bir Kelebek Toplu Oyunlar*, Everest Yayınları, İstanbul 2015.

KADİR, Fatma, *Erken Cumhuriyet Döneminde Öncü Kadın Ressamların Türk Resim Sanatına Katkısı*, Yeditepe Üniversitesi Plastik Sanatlar Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2021.

KALÇA, Mine, *Ressam Sami Yetik'in Osmanlı Ressamlar Cemiyeti Gazetesi'ndeki Yazıları*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1996.

KARADAĞ, Esen, *Cumhuriyet Dönemi Kadın Sanatçıların Resim Öğretimindeki Rolü*, On Dokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Samsun 2008.

KARADAL, Menekşe Şahin, *Ressam Mihri Müşfik: Sanat Ve Girişimcilik Üzerine Bir İrdeleme*, *International European Journal of Managerial Research Dergisi (EUJMR) Araştırma Makalesi* 2/3, 75-86.

KESKİN, Candaş, *Erken Cumhuriyet Dönemi Türk Resminde Toplumsallıktan Bireyselliğe Geçiş Dönemi*, Kültür Bakanlığı 2014.

KESOVA, Gülen, *Çağdaş Türk Resim Sanatında Geleneksel İzler*, İstanbul Altınbaş Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2019.

KILIÇ, Elif Şeyma, *Sanat Eğitiminde Mihri Müşfik'in Portre Çalışmalarının Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi*, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Konya 2019.

KILIÇKAYA, Derya, *Kaplumbağa Terbiyecisi Ve Mihri Müşfik Hanım'ın İzinde Adli Romanlarda Kültür ve Bilim Tarihi* , *Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, (5),168-205 2015.

OKAN, Berna Kaya, *Kadın Ve Sanat. İnönü Üniversitesi Sanat Ve Tasarım Dergisi* 2011.

OKKALI, İlkay Canan , *II. Meşrutiyet Dönemi Resim Sanatında Nesne ve Özne Olarak Kadın, Art-Sanat İstanbul Üniversitesi Yayinevi Araştırma Makalesi* 11, 47-70 2019.

ÖNDİN, Nilüfer, *Cumhuriyet'in Kültür Politikası Ve Sanat 1923-1950*, İnsancıl Yayınları, İstanbul 2003.

ÖZCAN, Nezahat, *Selim İleri'den Bir Ressama Yorum Mihri Müşfik : Ölü Bir Kelebek Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (25), 153-174 2016.

PANOFISKY, Erwin, *İkonoloji Araştırmaları Rönesans Sanatında İnsancıl Temalar*, Pinhan Yayıncılık, 2012

PARTANAZ, Pınar, *Resim Sanatında 19. Yüzyılın Sonundan Günümüze Portre*, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2007.

PARTEN, Arzu, *Çağdaş Türk Sanatında Kadın Sanatçıların Etkisi*. Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2003.

PELVANOĞLU, Burcu, *Hale Asaf Türk Resim Sanatında Bir Dönüm Noktası*, YapıKredi Yayınları 2007.

SARP, Nilgün, *Bir Osmanlı Prensesi Ressam Mihri Müşfik / İlk Türk Kadın Ressam, 1886-1954*, İstanbul Kadın Ressamlar Derneği, İstanbul 2011.

SEVİNDİK, Özlem, *Hale Asaf (Hayatı Ve Eserleri)*. Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2003.

SEYRAN, Emine. *Mihri Müşfik (Yaşamı Ve Sanatı)*. Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2005.

SİNANLAR Seza, *Pera'da Resim Üretim Ortamı 1844-1916 İTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Programı, İTÜ dergisi/b Sosyal Bilimler 5/1, 43-54* İstanbul 2008 .

SİSLİ, Nesli, *Türkiye'de Cumhuriyet Öncesi-Sonrası Kadın'ın Konumu Ve Baskıresim Alanındaki Varlıkları Alanında Bir Analiz*, Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi , Eskişehir 2015.

ŞAHİN, Müberra, *Çağdaş Türk Resminde Kadın İmgesi (1960-1980)*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi ,Ankara 2014.

ŞİMŞEK, Hatice, *Şevket Dağ(Hayatı, Eserleri Ve Sanat Anlayışı)*. Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2007.

TANSUĞ, Sezer, *Çağdaş Türk Sanatı*. Remzi Kitabevi , İstanbul 1991.

TEKDEMİR DÖKEROĞLU, Özlem, *Bir Sanatçı İncelemesi: Mihri Müşfik ve Portreleri*, International Social Sciences Studies Journal, 4 (25),5432-5441, 2018

TONGO, Gizem, *Painting, Artistic Patronage And Criticism In The Public*

Sphere: A Study Of The Ottoman Society Of Painters, 1909-1918, Boğaziçi University Master, İstanbul 2012.

TOROS, Taha, *İlk Kadın Ressamlarımız - The First Lady Artists of Turkey*, Akbank, İstanbul 1998.

TURANİ, Adnan, *Batı Anlayışına Dönük Türk Resim Sanatı*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara 1984.

TÜRK, Özge Yeşim, *Son Dönem Osmanlı Resim Sanatında Entelektüel Kadın İmgesinin Yaratımı*,. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2022.

UĞURGÜL, Tunç, *Osmanlı Modernleşmesinde Eğitim, Sanat Ve Kadın: İnas Sanayi-i nefise Mektebi Alisi Örneği*. İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2018.

YAVUZ, Ayfer, *Modernleşme Ve Çağdaş Sanatta Kültürel İletişimin İlk Türk Kadın Ressamı: Mihri Müşfik*, Yalova Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Yalova 2022.

WOLFFLIN, Heinrich, *Sanat Tarihinin Temel Kavramları*, Remzi kitabevi, 1915.

WEB SİTELERİ

1. <https://www.tutunamayanlar.net/resim/arsiv/42-mihri-hanim>
2. <https://www.fikriyat.com/galeri/kultur-sanat/sanat-tarihinin-buyuk-birligi-osmanli-ressamlar-cemiyeti/27>
3. <https://m.bianet.org/biamag/tarih/208820-modern-zamanlarin-gocebe-ressami-mihri>
4. <https://9lib.net/document/eqomn1jz-ge%C3%A7-d%C3%B6nem-osmanl%C4%B1-resim-sanat%C4%B1nda-kad%C4%B1n-i%CC%87mgesinin-temsili.html>
5. <https://brill.com/edcollbook/title/17402>
6. <https://serbestiyet.com/yazarlar/gizemli-ressam-mihri-5461/>
7. <http://ankaenstitusu.com/turk-resim-tarihi/>
8. <https://arhm.ktb.gov.tr/Artists/Detail/2150/mihri-musfik>
9. <https://9lib.net/document/eqomn1jz-ge%C3%A7-d%C3%B6nem-osmanl%C4%B1-resim-sanat%C4%B1nda-kad%C4%B1n-i%CC%87mgesinin-temsili.html>
10. <https://openaccess.dogus.edu.tr/xmlui/handle/11376/2589>

11. <https://www.kimmihri.com/painter-mihri/>
12. https://archive.org/stream/resi-m-albu-mu-8.-ci-lt-osmanlica/Tanzimattan%20Cumhuriyete%20T%C3%BCrkiye%27de%20Resim%20-%20Seyfi%20Ba%C5%9Fkan_djvu.txt
13. https://tr.wikipedia.org/wiki/San%C3%A2yi-i_Nef%C3%AEse_Mektebi
14. <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=693777>
15. <https://dergipark.org.tr/en/pub/19maysbd/issue/70842/1126749>
16. <https://www.unlimitedrag.com/post/portre-otoportre-muglakliginda-mihri-nin-sutunu>
17. http://www.turkishpaintings.com/index.php?p=37&l=1&modPainters_artistDetailID=1490
18. <https://ismek.ist/blog/icerik.asp?r=41.7654031097697&svr=42&lang=tr&x?p=3527>
19. <https://www.leblebitozu.com/mihri-musfikin-eserleri-ve-hayati/>
20. <https://resimbiterken.wordpress.com/>
21. <https://sozluk.gov.tr/>
22. <https://www.muse.jhu.edu/article/746706>
23. <https://dspace.ankara.edu.tr/xmlui/>
24. <https://www.peramuzesi.org.tr/images/pdf/dijital-kitaplar/ciplak-uryan-nu-min.pdf>

25. <https://www.haberturk.com/yazarlar/murat-bardakci/1048567-mihri-rasimin-sakli-hayati>
26. <https://www.izmir.art/tr/sanat-kadin-ve-cesaret-uzerine-bir-film-kim-mihri-berna-gencalp-roportaji>
27. [https://www.semanticscholar.org/paper/7.-Painting-the-Late-Ottoman-Woman%3A-Portrait\(s\)-of-Pelvano%C4%9Flu/e6b096bd854346c3eb061101df74c5869b9dbb4c](https://www.semanticscholar.org/paper/7.-Painting-the-Late-Ottoman-Woman%3A-Portrait(s)-of-Pelvano%C4%9Flu/e6b096bd854346c3eb061101df74c5869b9dbb4c)
(12.04.2023)
28. <https://atif.sobiad.com/index.jsp?modul=makale-goruntule&id=AXDTqtatyZgeuuwfwEXs>
29. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2469681>
30. <https://dergipark.org.tr/en/pub/yasamadergisi/issue/54466/741350>
31. <https://www.yeryuzundebeyazizler.com/sanatsal-ressam-mihri-hanim-72>